

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

ORTAKLIKLAR VE AğLAR HİBE PROGRAMI GRANT SCHEME FOR PARTNERSHIPS AND NETWORKS

STK'LAR İÇİN ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE KAYNAK BULMA

STK'LAR İÇİN ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE KAYNAK BULMA

'This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of the Beyaz Baston Görme Engelliler Derneği (White Cane Visually Impaired Association) and do not necessarily reflect the views of the European Union.'

"Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Beyaz Baston Görme Engelliler Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir"

SivilAnT® Antalya Sivil Platformu Projesi

Avrupa Birliğı Başkanlığı on beş yılı aşkın süredir Türkiye ve Avrupa Birliğı (AB) sivil toplumları arasındaki diyaloğun güçlenmesi ve Türkiye’deki sivil toplumun kapasitesinin geliştirilmesini hedefleyen projelere destek sağlamaktadır. Avrupa Birliğı Katılım Öncesi Yardım Aracının 2014-2020 döneminde (IPA II), Avrupa Birliğı ve Türkiye tarafından sivil toplum alanının bir sektör olarak tanımlanmasıyla, bahse konu destekler sivil toplum sektörü çatısı altında artarak devam etmiştir. Sivil toplum sektörünün öncelikleri olan “kamu-sivil toplum diyaloğunun güçlendirilmesi; STK’lara yönelik yasal çerçevenin iyileştirilmesi; STK’ların kapasitesinin güçlendirilmesi; sivil toplum diyaloğunun geliştirilmesi” kapsamında birçok program ve proje geliştirilmiştir. Bu programlardan birisi olan Sivil Toplum Destek Programı kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik olarak geliştirilen “Kamu ve STK’lar Arasında İşbirliğinin Güçlendirilmesi için Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı”nı da kapsamaktadır.

Sivil Toplum Destek Programı altında yürütölen “Kamu ve STK’lar Arasında İşbirliğinin Güçlendirilmesi için Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı” Avrupa Birliğı ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA II) 2014 programı kapsamında finanse edilmektedir. Program mali ve idari açıdan güçlü ve daha önce proje deneyimi olan sivil toplum kuruluşlarının geliştirecekleri ortaklıkları ve ağları destekleyerek, bu ortaklıklar ve ağlar vasıtasıyla kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini güçlendirmeyi ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini geliştirilmeyi hedeflemektedir.

“Kamu ve STK’lar Arasında İşbirliğinin Güçlendirilmesi için Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı” çağrısına yapılan başvurular arasından “SivilAnT® – Antalya Sivil Platformu” Antalya’dan hibe almaya hak kazanan tek proje olmuştur. Antalya Beyaz Baston Görme Engelliler Derneği liderliğinde 17 kuruluş tarafından sunulan SivilAnT® - Antalya Sivil Platformu projesi, başta Antalya olmak üzere Batı

Akdeniz bölgesindeki sorunların çözüm ortağı olmaları konusunda sivil toplum kuruluşları, akademik camia, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör girişimleri arasında diyalog ve işbirliği platformu kurmayı hedeflemektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerini geliştirmek, sivil araştırmaları desteklemek, filantropiyi, aktif vatandaşlığı ve gönüllüğü teşvik etmek SivilAnT® projesinin özel amaçları arasında yer almaktadır.

SivilAnT® ;

STK'ların kapasitelerini geliştirmeye yönelik faaliyetler içermektedir.

Sivil araştırmaları desteklemeye yönelik mekanizmalara sahiptir. Filantropiyi, aktif vatandaşlığı ve gönüllüğü teşvik eden araçlar kullanmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları, akademik camia, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör girişimleri arasında diyalog ve işbirliği tesis etme fikri üzerine yapılandırılmıştır.

Sonuç olarak SivilAnT® ; Sorunların çözümünde paydaşların buluşma adresi olma yolunda, 10'ncu Kalkınma Planında da ifade edilen "Güçlü, çeşitli, çoğulcu, sürdürülebilir bir sivil toplum için uygun ortamın oluşturularak sosyal ve ekonomik kalkınma süreçlerine toplumun tüm kesimlerinin daha etkin katılımının sağlanması" temel amacına hizmet eden bir kent ağıdır.

Aktif bir Kent ağı olarak STK'ların kapasitelerinin geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla SivilAnT® projesi kapsamında 8 farklı tema da "STK Eğitim Kitleri" hazırlanmıştır. Bu Eğitim kitleri ile STKların ihtiyaç duydukları anda başvurabilecekleri bir bilgi kaynağı olması ve sorularına cevap bulabilmeleri amaçlanmıştır.

STK'lar için Mevzuat Bilgisi

STK'lar için Stratejik Planlama

STK'lar için İletişim Becerileri ve Sosyal Medya

STK'lar için Çatışma Yönetimi ve Yönetim Becerileri

STK'lar için Proje Yönetimi

STK'lar için Uluslararası Örgütler ve Kaynak Bulma

STK'lar için Filantropi, Gönüllülük, Lobicilik
STK'lar için Görünürlük, Yaygınlaştırma ve Uluslararasılaşma
Ayrıca geleneksel SivilAnT® Günleri süresince SivilAnT® Akademi bünyesinde gönüllü olarak çalışan eğitmenlerimiz tarafından yukarıdaki ana başlıklar altında STK ve Kamu temsilcilerine yönelik eğitimler de gerçekleştirilmiştir. Böylece işin sorumluları ve gönüllüleri başta olmak üzere tüm aktif bireylerin ve STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesine doğrudan katkı verilmiştir.

Öncelikle Antalya, Burdur ve Isparta illerini kapsayan ve sorunların çözümünde paydaşların buluşma adresi olma yolunda aktif, yenilikçi ve sorumlu bir kent ağı olarak çalışmalarımızı azimle sürdürmeyi amaçlıyoruz. Böylece hem bölgemizde hem de ülkemizde sosyal, toplumsal ve katılımcı adımlar atarak Kamu-STK işbirliğinin geliştirilmesine ve Sivil Toplum Aktörlerinin etkinliğinin artırılmasının da önünün açılmasına katkı sağlayacağımıza inanıyoruz.

Saygılarımızla,
SivilAnT® Antalya Sivil Platformu Projesi

SivilAnt®
Antalya Sivil Platformu

PROJE PAYDAŞLARIMIZ

“ SivilAnt STK Eğitim Kitlerinin hazırlanmasında emeği geçen tüm gönüllülerimize şükranlarımızı sunuyoruz.”

İçerik

Tasarım

İçindekiler

Öğrenim Kazanımları	7
6.1 Kaynak Geliştirme Nedir?	7
6.2 Bağış ve Yardım Toplamak	9
6.3 Başlıca Kaynak Geliştirme Yöntemleri	11
SORULAR	59

Şekiller

Şekil 1: Bağışların İletilme Tercihleri	24
Şekil 2: Bağış Yapılan Kişiler	25
Şekil 3: Bireylere Duyulan Güven	26
Şekil 4: Hayırseverlik Çeşitleri	27
Şekil 5: Hayırseverlik Faaliyetlerinin Sebepleri	28
Şekil 6: Daha İyi Bir Toplum İçin Bireysel Etkisi Olabileceğini Düşünenler	29
Şekil 7: Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi	30
Şekil 8: Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduğu Alanlar	30
Şekil 9: Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyet Gösterdiği Alanlar	31
Şekil 10: Bağış Yapma ve Sosyo-Ekonomik Durum Arasındaki İlişki	33
Şekil 11: Gönüllülük ve Sosyo-Ekonomik Durum Arasındaki İlişki	34
Şekil 12: En Son Yapılan Bağışın Tahmini Değeri	36

Öğrenim Kazanımları

Uluslararası örgütler ve kaynak geliştirme ile ilgili bilgiler içeren eğitim modülünün sonunda elde edilecek olan kazanımlar şunlardır:

- Sivil toplumun kuruluşlarının yönetmesi gereken kaynakların neler olduğu hakkında fikir edinilmesi
- Bağış ve yardım toplamak için alınması gereken izinlerle ilgili genel bilgilerin öğrenilmesi
- Üyelik aidatı, kitlesel fonlama, yardımseverlik koşulları, ulusal ve uluslararası fon veren kuruluşlar hakkında genel hatlarıyla fikir edinilmesi

6.1 Kaynak Geliştirme Nedir?

STK'lar için kaynak geliştirme, faaliyetlerin yürütülmesi ve finansal sürdürülebilirlik açısından önem arz eden temel konulardan biridir. Bundan dolayıdır ki kaynak geliştirememesi durumu ise yaşamsal derece önemli sorunlardan biri olur.

Kaynak geliştirme; Sivil toplum kuruluşlarının varlıklarını sürdürebilmek için ve çalışmalarını etkili bir şekilde yürütebilmeleri için gerek duyulan ihtiyaçları gidermek adına yapılan çalışmalara verilen addır. Kaynak geliştirme sürecinde STK'lar para, malzeme, araç gereç, insan kaynağı ve diğer çeşitli hizmetleri elde etmek için; aktif ve sistemli olarak kurumun misyon ve vizyonu doğrultusunda hedef ve strateji belirlenerek, profesyonel ve etik değerlere uygun çalışmalar yaparlar.

Sivil toplum kuruluşlarının çoğu, çalışmalarını sürdürmek için kurumsal ve/veya bireysel bağış, üye aidatları, fon ve hibe başvuruları gibi yöntemleri kullanırlar. Dolayısıyla hedefleri doğrultusunda belirledikleri çalışmaları yürütebilmek için geliştirdikleri iç kaynaklara ya da dış kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Birçok ilişkide olduğu gibi kaynak geliştirme sürecinde de bireyler ve kurumlar arasında her iki tarafın da kazanımlarının olması gerekir. Bu yüzden kaynak geliştirme sürecinde hem kaynağa ihtiyaç duyan STK'nın hem de kaynak sağlayıcı kişi/kurumun değerleri ve amaçları önemsenmelidir.

Sivil toplum örgütleri kaynak desteklerini öz kaynakları, devletlerin kendilerine sağladıkları kaynakların yanı sıra, uluslararası fonlardan, üyelerinden ve zaman içinde özel sektörden elde etmeye başlamışlardır. Kaynak ihtiyacının kurum dışından giderilmesi durumu ise yeni bir gereklilik ortaya çıkarmıştır: Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik. Alınan bağışın, kazanılan fonun ve üyelik aidatlarının nerelerde kullanıldığının bilgisini paydaşlarıyla paylaşan STK'lar bu süreci daha sağlıklı ve sürdürülebilir kılar. Kullanılan kaynakların hedefler ve değerlerle uyumlu bir şekilde kullanıldığını gören destekçilerin kuruma duydukları güven artar ve kuruma duyulan güvendedeki artış kaynağın devamlılığını sağlamada önemli bir adımdır.

Kaynak geliştirme ihtiyacı duyulan temel konular:

Genel Giderler: 2018 yılı itibariyle, derneklerin tamamının kuruluşundan itibaren derneğe ait bir binası/ofisi/merkezi bulunmalıdır. Genel giderler arasında ofis kira bedeli gibi giderler, derneklerin kaynak ihtiyacını artırmaktadır. Derneklerin diğer genel giderlerine; muhasebe, internet, faturalar, mutfak giderleri, ofis ve kırtasiye giderleri örnek olarak verilebilir.

- Programın Genel Giderleri: Kurumun misyon ve vizyonuna uygun şekilde uzun süreli sürdürülmesi hedeflenen çalışmalarda kullanılacak temel giderler örnek verilebilir.
- Proje Genel Giderleri: Kurumun misyon ve vizyonuna uygun şekilde planlanan süreli projeler ya da etkinliklerin temel giderleri örnek verilebilir.

6.2 Bağış ve Yardım Toplamak

TÜSEV'in yayımladığı Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi'nde belirttiği üzere bağış ve yardım mevzuatta ayrı ayrı düzenlenmiştir ancak; bu iki kavramın da açık tanımları yapılmamıştır .

“Bağış”, gerçek veya tüzel bir kişinin gönüllü ve bedelsiz bir şekilde, bir karşılık almaksızın bir STK'ya para ya da mal mülkiyeti devretmesi olarak tanımlanabilir.

“Yardım” ise STK'ların hedefleri doğrultusunda belirledikleri bir amaca yönelik kullanma şartı ile kişi ve/veya kurumlardan talep edilen bağış biçimidir. Bağış ve yardım arasındaki fark amaçlanan faaliyetin gelir getirici olup olmadığına, gelir getirici ise faaliyetin niteliğine, kapsamına ve yerine bakılarak anlaşılabilir. Genel olarak, derneklerin dernek merkezi dışında gerçekleştirdikleri gelir getirici faaliyetleri yardım toplama faaliyeti olarak tanımlanır ve Yardım Toplama Kanunu hükümleri çerçevesinde izne tabidir. Derneklerin üyelik aidatları ve elde ettikleri bağış gelirleri Yardım Toplama Kanunu kapsamı dışındadır. Yardım Toplama Kanunu'nun 3. maddesine göre dernekler, kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım etmek ve kamu hizmetlerinin gerçekleşme aşamalarına katkı sunmak ya da hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla yardım toplayabilirler. Bununla beraber dernekler, yardım toplamak

için yetkili makamlardan izin almalarıdır. Kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıfların bazıları yetkili makamlardan izin almadan da yardım toplayabilir. Bu dernek, kurum ve vakıflar Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir ve ilan edilir.

Yardım toplama faaliyeti için yapılacak etkinliğin kapsadığı alana bağlı olarak izin alınacak kişi değişkenlik gösterir. Eğer etkinlik belli bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa valilik izni, bir ile sınırları içerisindeyse o ilçenin kaymakamının izni, birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplayacak derneğin bağlı bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve bu izne ek olarak izin veren valilik etkinliğin kapsadığı illerin valiliklerini ve içişleri Bakanlığı'na bilgilendirir. Sorumlu kurullar, yardım toplama sresinin bitiminden itibaren 10 gün içinde toplanan yardımın kesin hesabını çıkarmak ve bir örneğini izin veren makama vermekle ykmldrleri. Zorunlu hallerde bu süre, izin veren makam tarafından 30 güne kadar uzatılabilir. Yardım toplama süresi bir yılı geçmeyecek şekilde izin veren makam tarafından belirlenir. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makam tarafından en fazla 1 yıl daha uzatılabilir. Dernekler aşağıdaki şekillerde yardım toplayabilirler :

- Makbuzla
- Belirli yerlere kutu koyarak
- Bankalarda hesap açtırarak
- Yardım pulu çıkarak
- Eşya piyangosu düzenleyerek
- Kültürel gösteriler, sergiler, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleyerek
- Bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tbi tutmuş sistemler kullanarak

Yurt içinde yapılan yardım ve bağış toplama işlemlerine ek olarak dernekler yurt dışı kaynaklı yardımlar da alabilirler.

Bunun için derneklerin yardım almadan önce Mülki İdare Amirliği'ne yardımdan önce bilgi vermek ve yardımdan sonra ise bildirimde bulunmak şartı vardır. Yardım yapıldıktan sonra dernekler, aynî ya da nakdi yardımı ne şekilde kullandığına dair bildirimini Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) üzerinden yapmalıdır. Nakdi yardımlar ise bankalar aracılığıyla alınmalıdır, banka aracılığıyla alınmadığı durumlar cezai işlem gerektirir.

6.3 Başlıca Kaynak Geliştirme Yöntemleri

STK'lar misyon, vizyon ve hedeflerine ulaşmak için stratejiler belirleyerek çalışmalar yapmaktadır. Bu stratejilere uygun olarak kaynak geliştirme modelleri ve bunlara uygun istihdamın sağlanması misyon ve vizyonun gerçekleştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Öz sermayesi olmayan veya yeni kurulan STK'lar için özellikle kaynak çeşitlenmesi önemli bir strateji olarak belirtilmektedir. Maddi sürdürülebilirliğini sağlamış STK'lar, yeni kurulan STK'larla kıyaslandığında kaynak çeşitlenmesi oluşturabilir ve kaynaklar arasında seçim yapabilir. Eleme yaparak STK'nın vizyon ve misyonuna uygun kaynaklarını seçmeleri bu STK'lar için avantaj oluşturmaktadır.

Kaynak Geliştirme Nedir?

Bir STK'nın, misyon ve vizyonu ile ortaya koyduğu hedeflerini, kurumsal sürdürülebilirliğini, projelerini hayata geçirmesi için sağlaması gereken ihtiyaçları bulunur. Aynî ve nakdi olabilecek bu ihtiyaçların başlıcaları; para, malzemeler, araç gereçler ve hizmetlerdir. Bunların elde edilmesi için;

- **Aktif ve sistemli olarak yapılan,**
- **Kendi hedefleri ve stratejisi olan,**
- **Profesyonel ve etik değerlere uygun olarak yürütülen çalışmaların bütününe kaynak geliştirme denir.**

Kaynak geliştirme süreci kurumsallaşmış STK'larda bu konuda uzmanlaşmış bir kişinin istihdam edilerek takip edildiği, önemli bir konudur. Hatta eğer bu STK, özel sektör ile kurumsal sosyal sorumluluk projeleri kapsamında çalışmalara ve iş birlikleri yapılan bir STK ise; bu iş için bir kişi istihdam etmenin de ötesinde kaynak geliştirme ve kurumsal ilişkiler departmanı kurulabilir. **Bu tip STK'larda önemli olan, kaynak geliştirme konusunda sadece o konudan sorumlu olan kişilerin/birimin değil bütün STK'nın aynı vizyonu paylaşması ve birlikte çalışmasıdır.**

Başlıca Kaynak Geliştirme Yöntemleri

- **Bireyler**
- **Özel sektör**
- **Devlet kurumları, hükümet ve yerel yönetimler**
  - o **Proje destekleri**
  - o **Ortak Proje çalışmaları**
- **Uluslararası kurumlar ve vakıflar**

Sivil toplumun faaliyetlerini geliştirmesi için kaynak sağlayan ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bu konuda STK'lar Avrupa Birliği tarafından desteklenen TACSO Projesi kapsamında hazırlanmış olan Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları için Fon Rehberi'nden yararlanılabilir.

STK'ların Gelir Kalemlerinden Bazıları Şu Şekildedir:

- **Üye Ödentileri**
- **Nakdi Bağışlar**
- **Aynî Bağışlar**
- **Kullanma Hakları**
- **Etkinlik Gelirleri**

- Sponsorluklar
- Yardım Kampanyaları
- Destek Projeleri
- İktisadi İşletmeler
- Kira Gelirleri
- Kâr Payları vb.

Kaynak geliştirme yöntemlerine dair genel bir bakış açısı sunmak açısından aşağıda bazı metotlar belirtilmiştir:

•Üyelik hak, sorumluluk ve aidatları: STK'ların üyeleri eşit haklara sahiptir. STK'lar; üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan ya da bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz. STK'lara üye olan herkesin, STK'nın faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır. Bununla beraber STK'ya üye olan herkes, STK'nın kuruluş amacına uygun davranmalı, bu amacın gerçekleşmesini zorlaştıracak ya da engelleyecek davranışlardan kaçınmalıdır. Bir üye STK'nın üyeliğinden çıkarılırsa, STK'nın mal varlığından hak iddia edemez. Her üyenin genel kurulda bir oy hakkı vardır ve üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır. Onursal üyelerin oy hakkı yoktur. Bir tüzel kişinin STK'ya üyesi olması halinde, bu tüzel kişinin yönetim kurulu başkanı ya da temsille görevlendireceği kişi oy kullanır. Bu kişinin başkanlık ya da temsil görevi sona erdiğinde, tüzel kişi adına oy kullanacak kimse yeniden belirlenir.

Üyelerin aidat verme borcu tüzükte düzenlenir. Ödenecek aidatın tüzükte belirtilmesi şartı bulunmaktadır. Dernekler, üyelerinden hem giriş ücreti hem de dernek aidatı talep edebilir. Bununla birlikte tüzükte konuya ilişkin düzenleme olmaması

halinde dernek üyeleri, derneğin amacını gerçekleştirmek ve borçlarının karşılanması için zorunlu aidatı ödemekle yükümlüdürler. Zorunlu aidat, her üyenin eşit olarak yaptığı zorunlu ödemelerdir. Dernekten ayrılan ya da dernekten çıkarılan üyeler, ayrılmadan önce dernek üyelikleri boyunca geçen süreye ilişkin aidatlarını ödemek zorundadırlar. Bununla beraber üyelerin, zorunlu aidatını ödememe durumunda dernek üyeliğinden çıkarılması konusu tüzükte belirlenmiş olabilir. Dolayısıyla üyelik aidatını ödemeyen üyeler, dernek üyeliğinden çıkartılabilir. Dernek tüzüğünde konuyla ilgili özel bir düzenleme bulunmaması halinde bu durum “haklı sebep” olarak gösterilebilir. Yani, bir dernek üyesi, aidat borcunu ödemiyorsa, dernek amacına uygun hareket etmemiş sayılacağı gibi, bir dernek üyesinden beklenen asgari üyelik yükümlülüğünü yerine getirmediği gerekçesiyle de üyelikten çıkarılabilir. Tüm bunlar, üyelikten çıkarılma için haklı sebep teşkil edebilecektir. Dernek onursal üyelerinin üyelik aidatı ödemek gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

- Kamu Kaynakları: TÜSEV’in 2012 yılına dair Sivil Toplum İzleme Raporu’nda belirtilen ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde görülen örneklerin aksine, Türkiye’de STK’ların kurumsal altyapılarını ve faaliyetlerini destekleyen düzenli ve sürekli bir kamu fonu mekanizması bulunmaması STK’ların sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemekte ama sivil toplum olarak devletten bağımsız kalmalarını sağlamaktadır.

STK’ların kaynak yaratma alanındaki faaliyetlerini düzenleyen mevzuat açısından, 2012 İzleme Raporu “STK’lar için çeşitli vergisel istisnalar mevcut olmakla birlikte konuyla ilgili bütünsel bir yaklaşım bulunmadığını” belirtmektedir.

Raporda yer verildiği şekilde, STK'ların kaynak yaratmak için iktisadi faaliyet yürütmeleri açısından mevzuat destekleyici değildir. Dernek ve vakıflar, gelir elde etmek için faaliyetler düzenleyebilmek amacıyla iktisadi işletme kurmalıdır. İktisadi işletmeler, Kurumlar Vergisi mükellefidir. Kurumlar Vergi Mükellefi olmak, çalışmalarını sosyal fayda yaratmak amacıyla ve çoğu zaman kısıtlı kaynaklarla yürüten sivil toplum kuruluşları için maddi olarak ağır yükler getirmektedir.

Argüden Yönetişim Akademisi tarafından hazırlanan Katılımcı Demokrasi: STK'ları Güçlendirme Önerileri raporunda STK'ların güçlendirilmesi için sunulan önerilerden bazıları aşağıdaki şekildedir:

- o Sağlam mali kaynaklara duyulan ihtiyacı karşılamak için, STK'lara kamu kaynaklarından pay ayrılması
- o Kamu kaynaklarının adil, dengeli ve şeffaf dağıtılabilmesini sağlamak için, mevcut sistem içinde sınırlı sayıda kamu kaynaklarından yararlanmayı mümkün kılan kamu yararı statüsü gibi düzenlemelerin ortadan kaldırılması
- o Mükelleflerden, ödedikleri gelir vergisinin bir kısmının kültür, sanat, çevre, spor, eğitim, sosyal yardım ve afet ile ilgili alanlarda çalışan STK'lar arasından seçecekleri kuruluş veya kuruluşlara göndermelerinin istenmesi
- o STK'lara da kamu bütçelerinden pay ayrılması ve kamudan sağlanan kaynakların STK'lar arasında şeffaf ve adil olarak dağıtılması için, STK'ların temsilcilerinin de bulunduğu bir üst kurul oluşturulması
- o Dezavantajlı grupların STK'larına bağlı olarak kurdukları ve sadece bu kuruluşun ortakları tarafından çalıştırılan işletmelerin, gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulması

Sivil Toplum Kuruluşları için gelir kaynağı olabilecek ve kamu kaynaklı olan bazı destek programları aşağıdaki gibidir:

- o AB Destek Programları (TÜBİTAK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, T.C. Dış İşleri Bakanlığı AB Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, vs.)
- o T.C. İç İşleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü Proje Destek Sistemi (PRODES),
- o T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Programı Destek Programı (gençlik grupları ve gençlik topluluklarına yönelik)
- o Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkez Başkanlığı
- o Kalkınma Bakanlığına bağlı olarak çalışan bölgesel Kalkınma Ajansları
- o Tarımsal ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)
- o TC. Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Destek Programları
- o Yurtdışı Türkler Başkanlığı Sivil Toplum Destek Programları Belediyeler
- o Ulusal kuruluşlar: Sivil toplum kuruluşlarına faaliyetlerini yürütebilmeleri için hibe desteği sunan yerel/ulusal kuruluşlar bazıları aşağıdaki gibidir:
Sivil Toplum için Destek Vakfı: Sivil Toplum için Destek Vakfı, Türkiye'deki toplumsal problemlerin çözümü için "barışçılığın geliştirilmesi"ni ilke edinerek kuruldu. Vakıf, stratejik bağışlılık yoluyla sivil toplumda, toplumsal problemlere yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler üretmesi için çalışmalar yapıyor. Bağışçıların sivil toplumun ihtiyaçlarına yönelik hibe fonları oluşturmaları yoluyla

STK'ları destekliyor ve desteklerin en etkili biçimde hayata geçmesine yönelik danışmanlık destekleri sağlanıyor.

o Sabancı Vakfı: Toplumsal gelişmenin ancak fırsat eşitliği ve katılımı mümkün olabileceği düşüncesiyle; kadın, genç ve engellilerin toplumsal sorunlarına çözüm üreten sivil toplum kuruluşlarının (STK) projelerini destekleyen Sabancı Vakfı, son 10 yılda hibe desteği verdiği proje sayısı 137'ye hibe desteği sağlamıştır.

Hibe desteği sunan kuruluşlara ek olarak, sivil toplumun mekanizmasını iyileştirerek verimliliklerini artırmak amacıyla çalışan kuruluşlar da bulunmaktadır:

o Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM): Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM), temiz çevrede yaşam hakkı, kent hakkı, yaşlı/genç/çocuk/engelli/LGBTİ+ gibi sosyal grupların hakları gibi konularda çalışmalar yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarının çalışmalarına destek vermektedir. En önemli kuruluş amaçları arasında STK'lar arasında diyalog ve iş birliğini artırmak, kamu-sivil toplum iş birliklerini geliştirmek, sivil toplum kuruluşlarının lobi çalışmalarını desteklerken aynı zamanda STK'ların kurumsal, finansal ve yönetsel kapasitelerini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmek gibi konular bulunur. Kâr amacı gütmeyen bir kurum olan STGM'ye kurumsal kapasiteyi artırmaya yönelik ihtiyaçlarını belirterek başvurmak, STK'lar için etkili bir kurumsallaşma yöntemi olabilir

o Sivil Toplum Kuruluşları İçin Teknik Destek Projesi (TACSO): TACSO, 2010 yılında Avrupa Birliği Komisyonu ile bir hizmet kontratı çerçevesinde, sivil toplumun karar

alma süreçlerine sağlıklı ve aktif şekilde katılımına dâhil edilmesi ve kamu kuruluşlarının sivil toplum kuruluşlarına erişmesi süreçlerine destek olmayı amaçlayarak çalışmıştır. TASCO, Batı Balkanlar ve Türkiye’de Avrupa Birliğine aday ülkelerde uygulanmıştır. TACSO belirlenen bu hedefler doğrultusundaki ihtiyaç analizleri temelinde alanlar belirleyerek ihtiyaç odaklı çalışmalar yürüterek ve bu konuda fon rehberi, şeffaflık ve hesap verilebilirlik rehberi gibi rehberler hazırlamıştır.

- Uluslararası Kuruluşlar ve Programlar: Sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalar yürüten kurumlar arasında Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği temsilcilikleri ya da programları yoğunluktadır. Türkiye’nin, Avrupa Birliği’nde aday olduğunun resmî olarak onaylandığı 1999 yılının Aralık ayından bu yana Sivil Toplum Kuruluşlarına destek programlarının sayısı oldukça artmıştır. Uluslararası kuruluşlar ve programlar, STK’lar için kapasite geliştirme ve finansal destek gibi çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

oBüyükelçilik ve Konsolosluklar: Büyükelçilik ve Konsolosluklar, sınırları içerisinde yer aldıkları ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarına finansal destek sağlayabilmektedir. Bu destekler genellikle, uzun süreli projelere verilen hibeler şeklinde yapılır. İsveç Büyükelçiliği’nin Türk-İsveç İş Birliği Birimi’nin 2020 yılı için insan hakları ve demokratikleşme alanındaki projelere hibe sağlama duyurusu, İngiltere Büyükelçiliği’nin gençlik katılımı ile ilgili projelere hibe vermesi örnek gösterilebilir. Bazı destek programları şu şekildedir: Avusturya Büyükelçiliği - Doğrudan Yardım Programı, Hollanda Büyükelçiliği - Toplumsal Dönüşüm Programı (Matra) ve

İnsan Hakları Programı, İngiltere Büyükelçiliği - İkili İşbirliği Fonu, Türkiye’de İnsan Hakları, İsveç Başkonsolosluğu - Türk İsveç İşbirliği Birimi, Kanada Büyükelçiliği - Yerel Girişimler için Kanada Fonu, Japon Büyükelçiliği Hibe Programı (Yerel Projelere Hibe Programı-GGP), ve ABD Büyükelçiliği Hibe Programı.

o Sivil Düşün AB Programı: Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu’nun bireyler, sivil toplum örgütleri, ağlar ve platformların gereksinimlerine cevap vermek üzere tasarladığı yenilikçi, esnek ve katılımcı bir Avrupa Birliği programıdır. Kapasite geliştirmedeki yetersizlikler ve destek araçlarının ağır bürokratik uygulamalarla verimsizleşmesi gibi sivil toplum dünyasının ortak kaygılarından hareketle tasarlanmıştır. Dernekler ve vakıflar dışında tüzel yapıda olmayan platformlar, ağlar ve aktivitelerin desteklenmesi, başvuru bürokrasisinin minimuma indirilmesi ve idari giderler dahil olmak üzere birçok farklı alandaki başvuruyu kabul etmesi bakımından Sivil Düşün AB Programı, STK’lar için önemli bir imkân yaratmaktadır.

o ETKİNİZ Projesi: ETKİNİZ, 2019 yılında başlamış olan ve 3 yıl sürecek olan bir Proje olup, sivil toplumun izleme kapasitesini geliştirerek kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ortamının gelişmesine katkı sağlar. Proje ile insan hakları izleme kapasitesinin sürdürülebilir bir şekilde güçlenmesi, raporlanması, kamu kurumları ve sivil toplum örgütlenmeleri arasındaki iş birliği ve diyalogun güçlenmesi amaçlanıyor. Sivil toplum kuruluşlarına doğrudan finansal destek vermeyen ETKİNİZ, destekleme yöntemi olarak nakdi katkılar yerine aynî katkılar yapar. İnsan hakları izleme ve uluslararası mekanizmalara erişim kapsamında sağlanacak olan

desteklerin tüm ödemeleri ETKİNİZ tarafından yapılır.

o Avrupa Komisyonu (European Commission): Avrupa Birliği'nin yürütme organı olan Avrupa Komisyonu'nun, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'ne mevzuat önerileri hazırlamak, AB anlaşmalarının ve mevzuatlarının üye ülkeler tarafından uygulanmasını gözetmek, bütçe ve fonlar ile ilgili katkıda bulunmak gibi sorumluluk alanları bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu, AB'ye üye ve/veya aday ülkelerde, sivil toplum kuruluşlarına yönelik hibe programlarını yürütmektedir. Avrupa Komisyonu, çalışmalarını Türkiye'deki STK'larla da yürütmekte ve sivil toplum kuruluşlarına destek sağlamaktadır.

o Birleşmiş Milletler (United Nations - UN): Birleşmiş Milletler, tüm dünya insanları için daha iyi bir uluslararası hukukun ve birliğin sağlanması insan haklarının güvence altına alınması, ekonomik ve sosyal gelişimin artışı güvenliğin ve barışın tesis edilmesini hedefleyerek çalışmalar yürütmektedir. Birleşmiş Milletler, çatısı altında faaliyet gösteren birçok özel kurum ile sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katkıda bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler'e bağlı bazı kurum ve programlar şu şekildedir:

- o Birleşmiş Milletler Eğitim
- o Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)
- o Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
- o ECOSOC
- o UNFPA ve BM Kalkınma Programı (UNDP)
- o Birleşmiş Milletler Demokrasi Fonu (United Nations

Democracy Fund- UNDEF)

o Kültürün Te viki Uluslararası Fonu (IFPC)

o Cinsiyet Eşitliği Fonu (Fund For Gender Equality)

o UNWomen

o BM  ocuklara Yardım Fonu (United Nations Children’s Fund-UNICEF)

o Küresel  evre Fonu (Global Environment Fund-GEF)

o Küçük Destek Programı (Small Grants Program-SGP)

Sivil Topluma yönelik fonlar a ağıdaki web sitelerinden kolayca takip edilebilmektedir:

o www.dernekler.gov.tr

o www.gsb.gov.tr

o www.ytb.gov.tr

o www.cfcu.gov.tr

o www.ua.gov.tr

o www.sosyalgirisim.org

o www.kurumsalsosyal.com

o www.ab-ilan.com

o <http://www.ikg.gov.tr/>

o EU Programme for Employment and Social Innovation (EaSI): <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081>

o European Solidarity Corps: https://europa.eu/youth/solidarity_en

o Erasmus+ Sport Programı: https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/actions/sport_en

o Avrupa Birliği Horizon 2020 Programı: https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/birlik%20programlari/horizon_2020_programi.pdf

o AB Delegasyonu: <https://www.avrupa.info.tr/tr/sivil-topluma-finansman-saglanmasi-60>

o AB Merkezi Hibe Programları & Europe Aid: <https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/online-services/index.cfm?ADSSChck=1550729566439&do=publish>

•İşletmeler, Kiralar, Ürünler: STK'lar finansal kaynaklarını artırmak amacıyla ticari işletmeler kurabilir ya da ticari işletmelere ortak olabilir. Fakat bu uğraş, söz konusu ticari işletmeleri profesyonel bir yaklaşımla ve ticari mantığa uygun bir şekilde yürütmeyi de gerektirmektedir.

Bir STK, iki ayrı biçimde ticarî etkinlik içine girebilir:

- 1) Türk Ticaret Kanunu'nun öngördüğü koşulları yerine getirerek bir anonim, kolektif, limited vb. ortaklık kurmak ya da kurulu bir ortaklığa katılmak
- 2) Doğrudan bir iktisadi işletme kurmak

Nakdi kaynak geliştirmenin bir yöntemi olarak STK'lar, hedef kitlesinde gelir getirecek bir ekonomik uğraşın altyapısını hazırlayarak eğitim programları tasarlayabilir ve eğitim verebilir. Bu durumda ise bu çalışmanın ticari tarafını fonksiyonel ve profesyonel bir yaklaşımla sürdürmelidir. Bu süreçte Sivil toplum kuruluşları çeşitli pazarlama kanalları geliştirebilir. STK'ların nakdi kaynak geliştirmeye yönelik yürüttüğü bu çalışmalar STK'nın çalışma alanı ve hedef kitlesine bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Tarımsal işletmelerinin, el sanatlarına yönelik atölyelerin, engellilere yönelik meslek edindirme merkezlerinin hastanelerin ve ekoturizm merkezlerinin işletilmesi bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Ek olarak vakıflar için bir başka kaynak, vakfa ait gayri menkullerin kiralanmasından elde edilecek gelirdir.

Ayrıca bir sivil toplum kuruluşu üzerinde kendi logosu olan ya da olmayan bazı ürünler hazırlatarak satabilir. Ürün tasarlama veya pazarlama sürecine ünlü isimlerin dâhil edilmesi STK'nın görünürlüğünü artırabilmektedir.

- Hayırseverlik: Bu bölümde özellikle Türkiye’deki hayırseverlikle algısı ilgili TÜSEV tarafından 2016 yılında yayınlanan Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik ve saha araştırması sonucunda elde edilen veriler ve bilgiler aktarılacaktır .

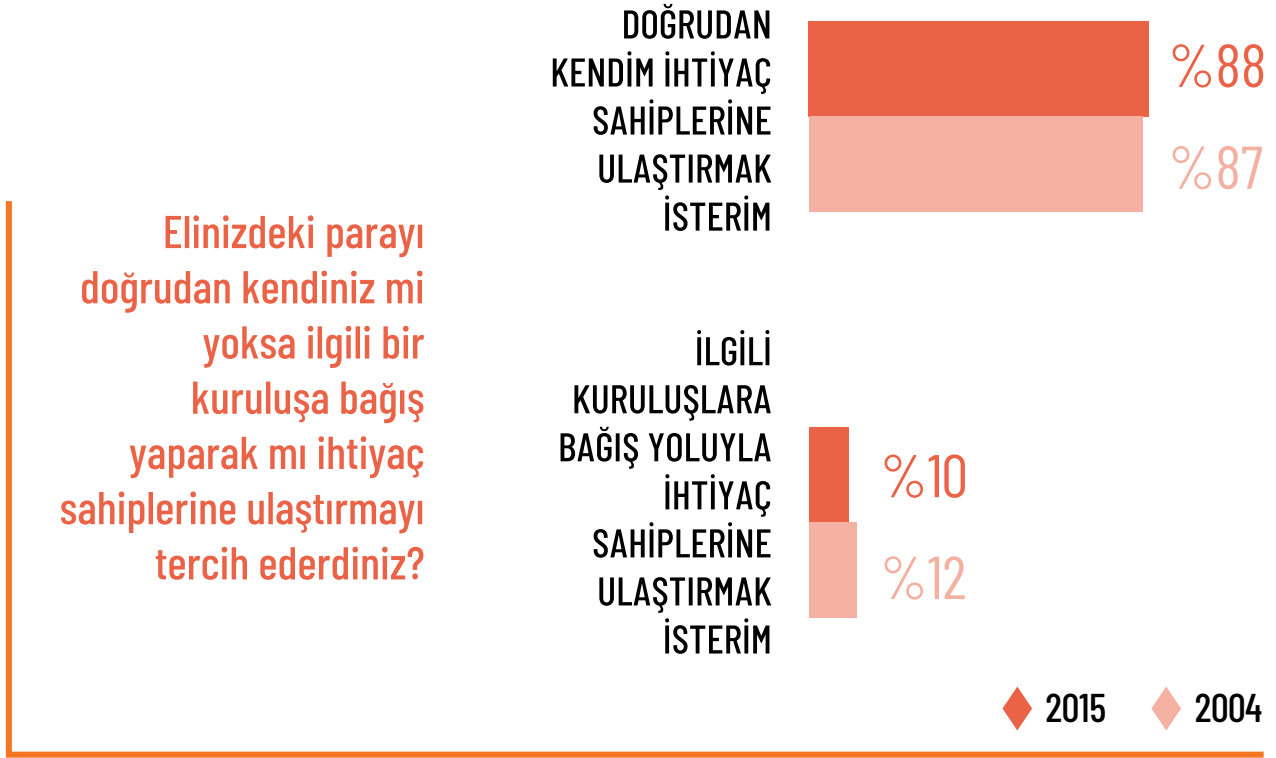
2015 yılında 68 ilde toplam 2495 kişi ile gerçekleştirilen “Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik Araştırması” sonuçları Türkiye’de STK’lar aracılığıyla bağış yapma oranının düşükolduğunu ortaya çıkarmıştır. TÜSEV tarafından 2006 yılında yayınlanan “Türkiye’de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet” raporunun sonuçlarıyla kıyaslandığında aradan geçen on senede STK’lara yapılan bağışlarda bir azalma göze çarpmaktadır .

Araştırmaya göre Türkiye’de bir yılda yapılan tüm yardım ve bağışların toplamı kişi başı yaklaşık 228 TL olarak hesaplanmaktadır. Bu bağış miktarı Türkiye gayri safi yurt içi hasılasının (GSYİH) %0,8’inden kalmaktadır. STK’lar aracılığıyla yapılan bağışlar (kişi başı yaklaşık 16,7 TL) değerlendirildiğinde ise bu oran %0,06’ya düşmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de hayırseverlik denilince akla ilk olarak muhtaç ve yoksullara yardım gelmektedir. Öğrenci okutmak, burs vermek, okul ve yurt binası yaptırmak, yoksullara sadaka vermek ve cami yaptırmak gibi faaliyetler de genellikle hayırseverlik olarak nitelendirilmekte ve bireyler yardımlarını bu alanlarda yapmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, Türkiye’de bireyler hayırseverlik kapsamında nitelendirdikleri yardımları daha çok aile üyelerine, komşularına ya da hemşerilerine yapmayı tercih etmektedir.

Araştırma kapsamında bireylere yardımlarını doğrudan mı yoksa bir kurum aracılığıyla mı ulaştırmayı tercih ettikleri sorulduğunda; %88'i doğrudan, %10'u ise bir kurum aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı tercih ettiğini belirtmiştir.

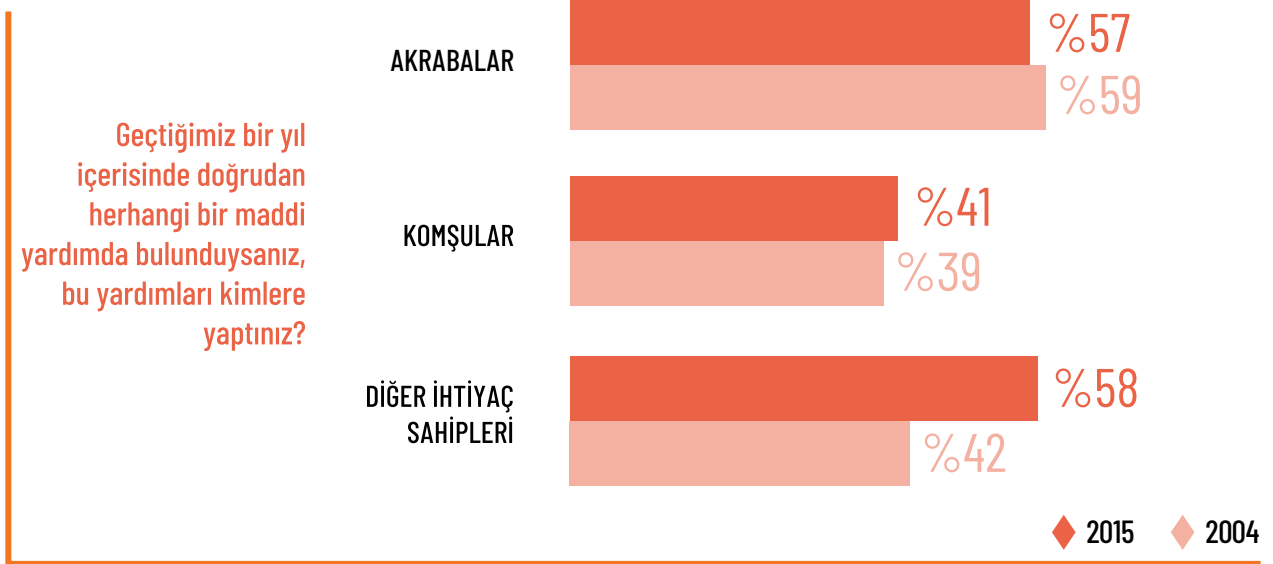
Şekil 1: Bağışların İletilme Tercihleri

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de hayırseverlik denilince akla ilk olarak muhtaç ve yoksullara yardım gelmektedir. Öğrenci okutmak, burs vermek, okul ve yurt binası yaptırmak, yoksullara sadaka vermek ve cami yaptırmak gibi faaliyetler de genellikle hayırseverlik olarak nitelendirilmekte ve bireyler yardımlarını bu alanlarda yapmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, Türkiye’de bireyler hayırseverlik kapsamında nitelendirdikleri yardımları daha çok aile üyelerine, komşularına ya da hemşerilerine yapmayı tercih etmektedir.

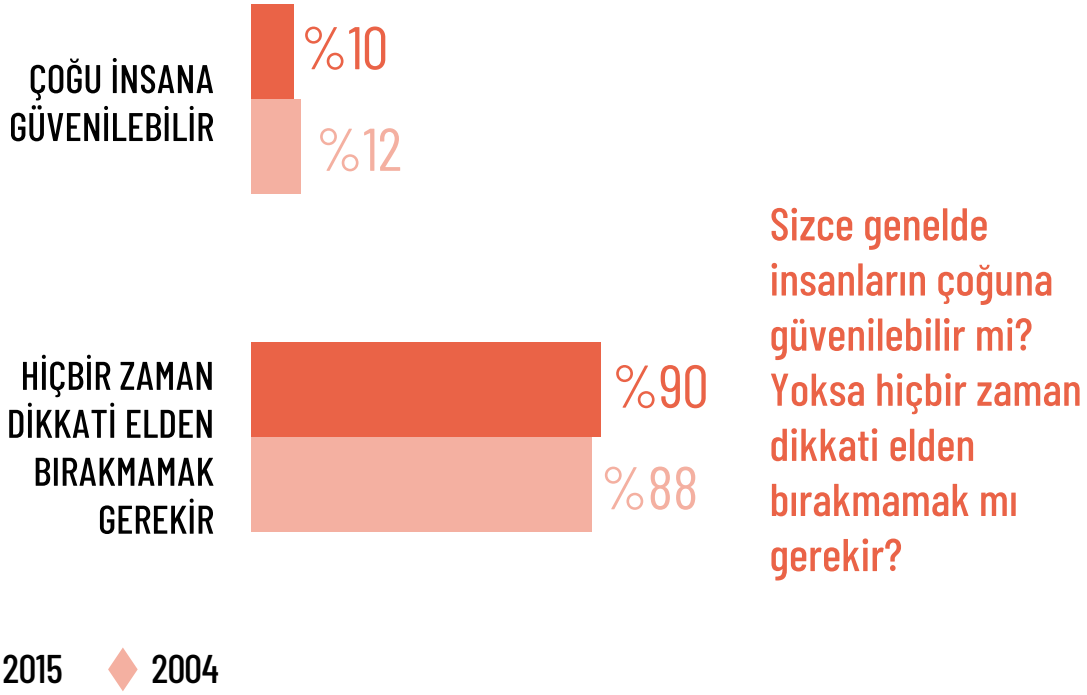
Şekil 2: Bağış Yapılan Kişiler

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Araştırma kapsamında bireylere yardımlarını doğrudan mı yoksa bir kurum aracılığıyla mı ulaştırmayı tercih ettikleri sorulduğunda; %88’i doğrudan, %10’u ise bir kurum aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı tercih ettiğini belirtmiştir.

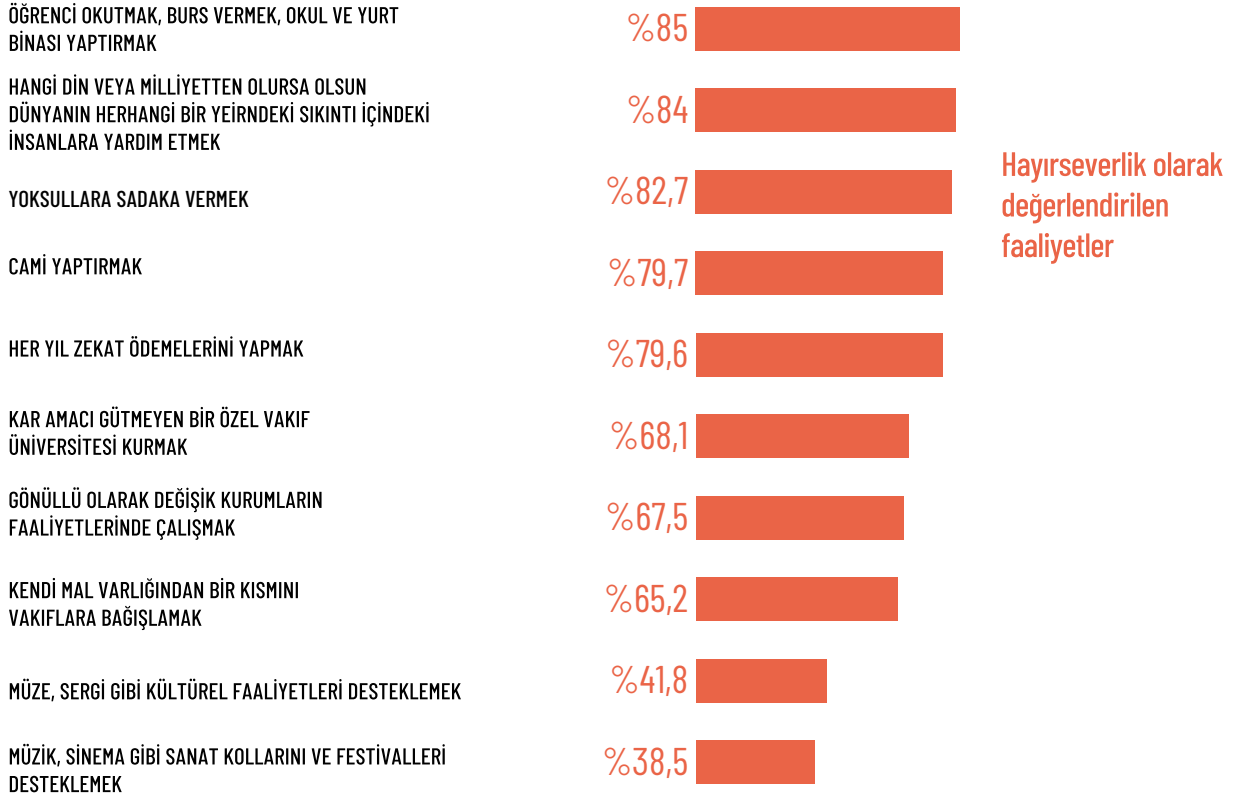
Şekil 3: Bireylere Duyulan Güven

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Türkiye’de on kişiden sadece biri diğerlerine güvenmektedir ve güven ilişkisi genellikle Aile, hemşerilik gibi bağlarla bağlı olunan kişilerle kurulmaktadır. Türkiye’deki sosyal sermaye eksikliğine de işaret eden bu durum, yapılacak yardımların başka kişiler ve kurumlar aracılığıyla yapılmasındansa, bağlarla bağlı olunan bireylere yapılma eğilimine neden olmaktadır. Ancak, bu bilgiyle çelişkili bir durum olarak yapılan yardımların mali değerine bakıldığında en yüksek bağış miktarının (53,2 TL) dilencilere verildiği görülmektedir.

Şekil 4: Hayırseverlik Çeşitleri

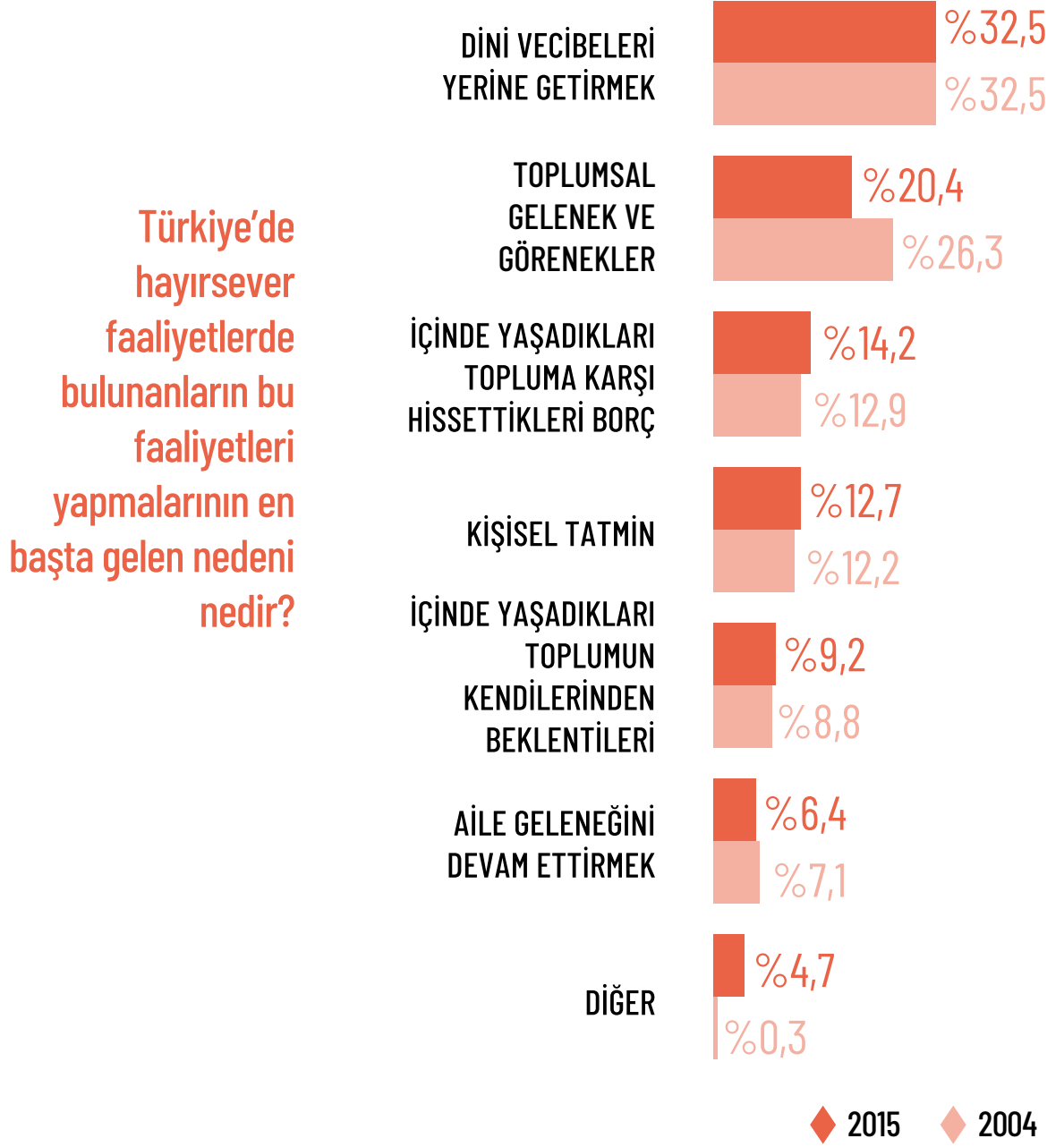

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

- Türkiye’de bireyler bağış yapacakları STK’ları neye göre seçiyorlar?

Katılımcıların %84,6’sı kurumun aldığı bağışın amacına uygun kullanılacağına dair verdiği güvenin, %84’ü ise kurumun iyi yönetileceğine dair duyduğu güvenin kuruma bağış yapmadaki en önemli kıstas olduğunu belirtmiştir. Bireylerin %83,6’sı bağış yaptıkları kurumdaki şeffaflığın önemli olduğunu söylerken, %56,6’sı kurumla benzer siyasi görüşü ve dünya görüşünü paylaşmanın da bağış yapmakta belirleyici ölçüt olduğunu belirtmiştir.

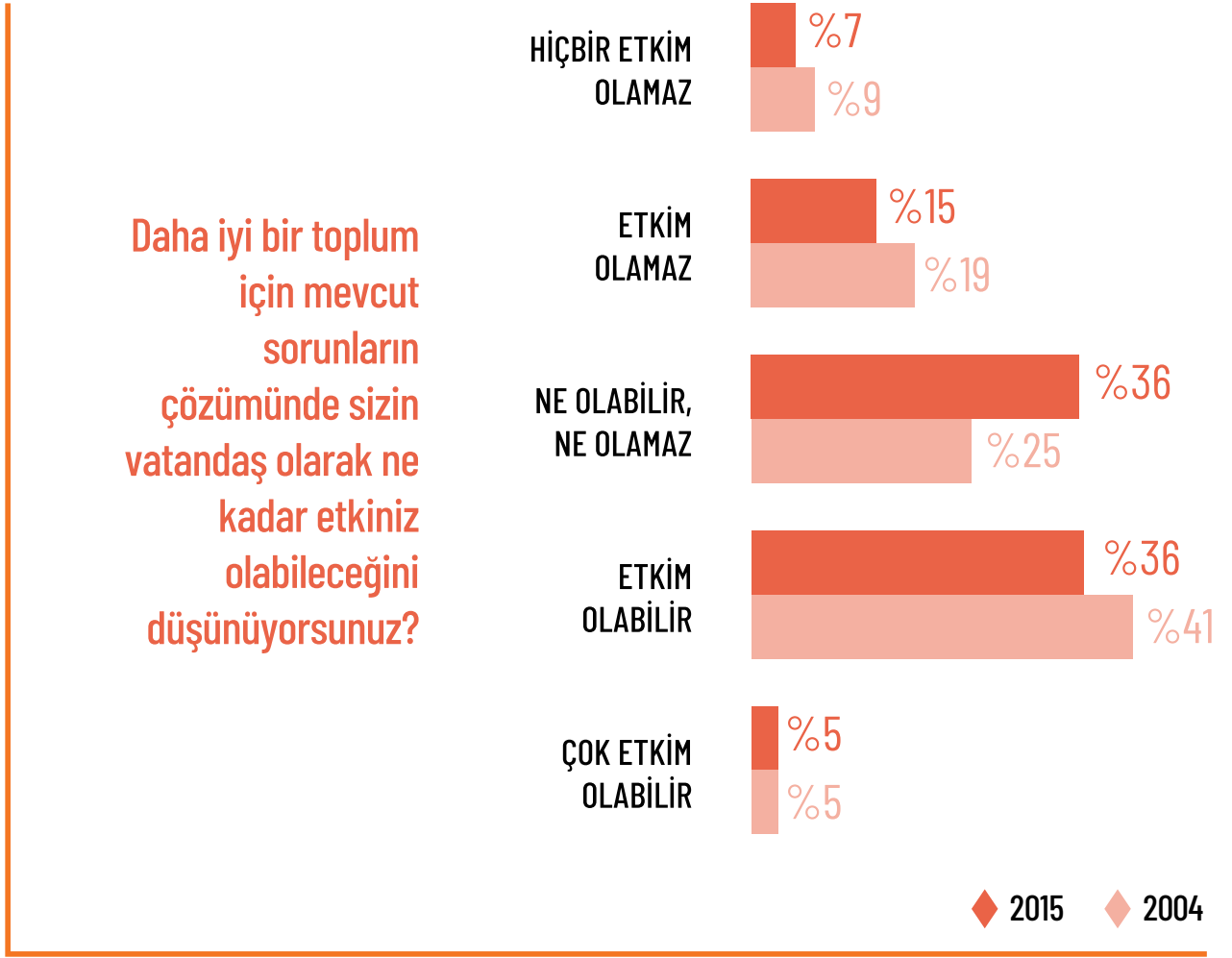
Şekil 5: Hayırseverlik Faaliyetlerinin Sebepleri

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Bu yanıtlar doğrultusunda, STK’ların daha fazla bağışçıya ulaşmak ve daha yüksek miktarda bağış toplayabilmek için bilinirliklerini artırmaları ve bağışçılarla güvene dayalı bir ilişki kurmaları gerektiği söylenebilir.

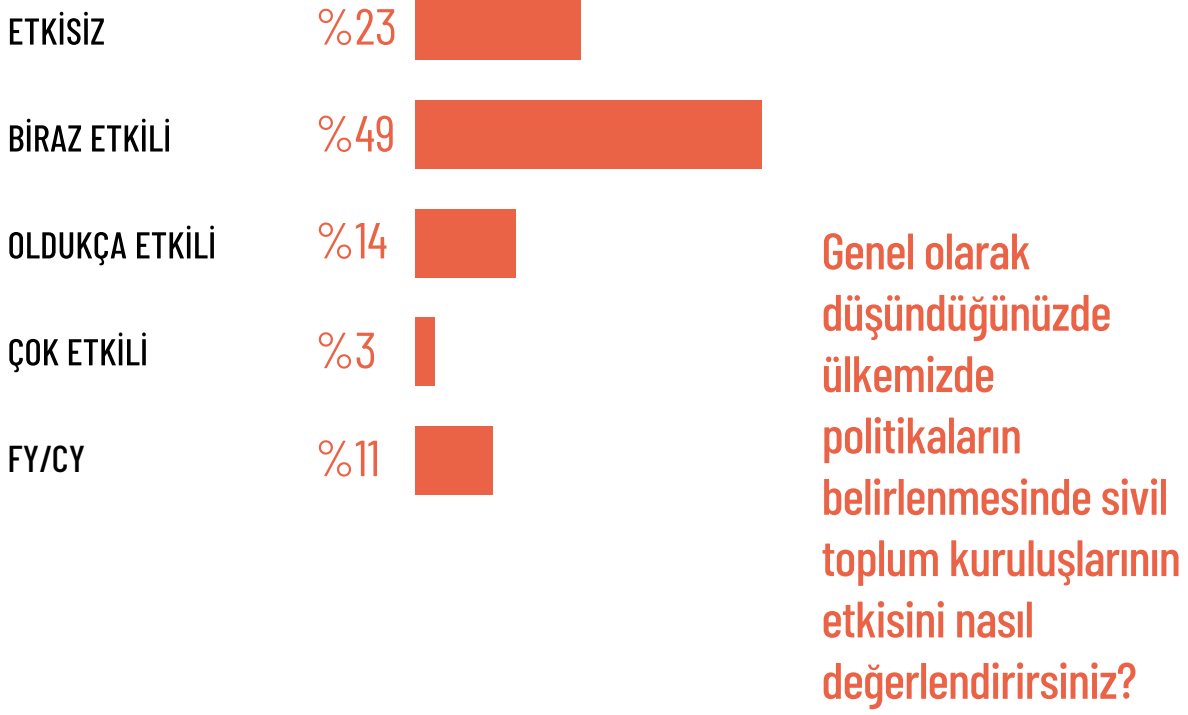
Şekil 6: Daha İyi Bir Toplum İçin Bireysel Etkisi Olabileceğini Düşünenler

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Araştırma sonuçları son on yılda sivil topluma katılımı (üyelik, gönüllülük, bağışçılık vb.) ciddi bir düşüş olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, sivil toplumun rolü net olarak anlaşılmamakta ve STK’lar etkili görülmemektedir. Bu sonuçlar, STK’ların toplumun geneli ile ilişkilerinde önemli bir kopukluk ve eksikliğe işaret etmektedir.

Şekil 7: Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi ve STK’lara düzenli olarak aynî ve nakdi destek sağlanması için en önemli yol STK’ların amaçlarının daha iyi açıklanması ve daha anlaşılır hale gelmedir.

Şekil 8: Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduğu Alanlar

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Türkiye’deki bireylerin çoğunun az ve düzensiz bağış yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda, STK’ların miktar olarak az olan bağışları toplamak ve bağışları düzenli hale getirmek için yeni stratejiler geliştirmesi, hedef kitlelerine göre çeşitli iletişim kanallarını aktif olarak kullanarak toplum içindeki görünürlüklerini ve bilinirliklerini artırmaları gerekmektedir.

Bu yanıtlar doğrultusunda, STK’ların daha fazla bağışçıya ulaşmak ve daha yüksek miktarda bağış toplayabilmek için bilinirliklerini artırmaları ve bağışçılarla güvene dayalı bir ilişki kurmaları gerektiği söylenebilir.

Şekil 9: Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyet Gösterdiği Alanlar

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Filantrop/Filantropi kavramının, uygulamaları, hem kurumsal hem de bireysel bağışçılar için önemi 6. eğitim kitinde detaylı bir biçimde anlatılacaktır. Detaylı bilgi için TÜSEV'in Değişim için Bağış Projesi kapsamında hazırladığı Bireysel Bağışçılar için Rehber, Türkiye'de Bireysel Bağışlılık ve Hayırseverlik Raporu, Bireysel ve Kurumsal Bağışçılar için Yasal ve Vergisel Düzenlemeler Rehberi çalışmaları incelenebilir.

- Saha ekipleri: STK'lara destekçi ya da gönüllü bulmak için çalışan saha ekipleri yüz yüze ya da dijital iletişim kanalları yoluyla faaliyet yürütebilir. Saha ekiplerinin paydaşlara yaklaşımı, kurumun itibarı açısından önemli olacağından; bu ekiplerin iletişim kurma yöntemleri ve iletişimin seviyesi ile ilgili bilgilendirilmesi önemlidir.

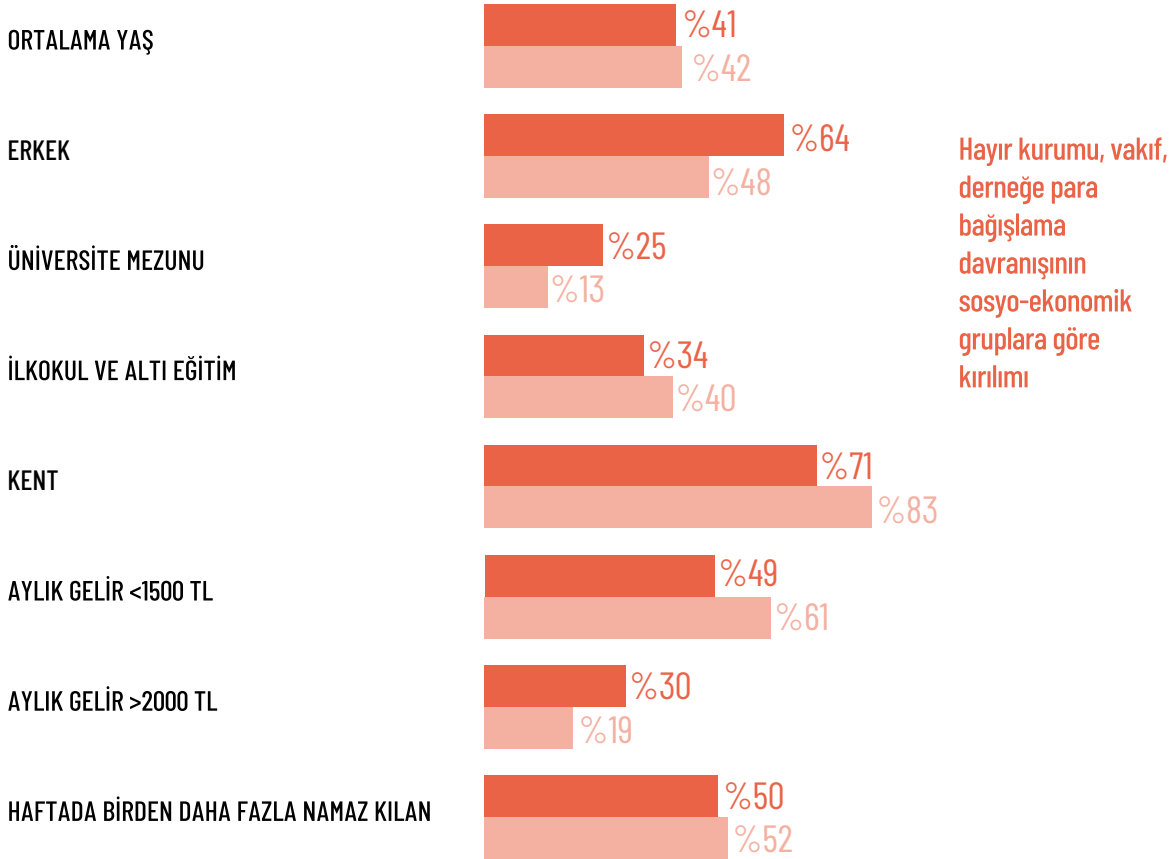
Kaynak Geliştirme Yöntemleri:

- Yüz Yüze Görüşme
- Telefon Görüşmesi
- Özel Davet
- Küçük Grup Brifingi
- Resmî Yazılı Teklif
- Mektup veya Mektupla Teklif
- Yeni İletişim Araçları (Online Bağış, Yardım, SMS Bağışları, E-postalar)

Kaynak oluşturma ve etik de bir STK'nın kaynak oluşturma sürecinde oldukça önemli bir yer tutar. Geliştirilecek kaynaklar, itibar kaybına da yol açmayacak şekilde STK'nın hedefleri ile tutarlı, kurumsal yeterliliği ile uyumlu, mevcut ve olası bağışçıların beklentilerine saygılı olmalıdır. Buna paralel olarak, yardım yapan kuruluşların da (özellikle kâr amaçlı şirketlerin) etik değerlerinin, kamu nezdindeki itibarlarının, STK'nın ilke ve değerleri ile örtüşmesi gerekir.

Sivil Toplumcunun El Kitabı'nda belirtildiği üzere; bir STK'nın kaynak oluşturmak için yapacağı harcamalar, makul bir düzeyde olmalıdır . Sağlanan nakdi yardımlar ile kaynak oluşturma çabaları için harcanan nakit arasındaki oran ABD'de 3'te 1 olarak kabul edilmiştir. Bir STK, bir destekleyici kurum/ kuruluştan yardım talep ettiğinde, sunduğu bilgi ve belgeler tam ve doğru olmalıdır. STK, yardım sahibinin, yardımın kullanılması konusunda sahip olduğu eğilimlerine/ tercihlerine karşı saygılı olmalıdır.

Şekil 10: Bağış Yapma ve Sosyo-Ekonomik Durum Arasındaki İlişki

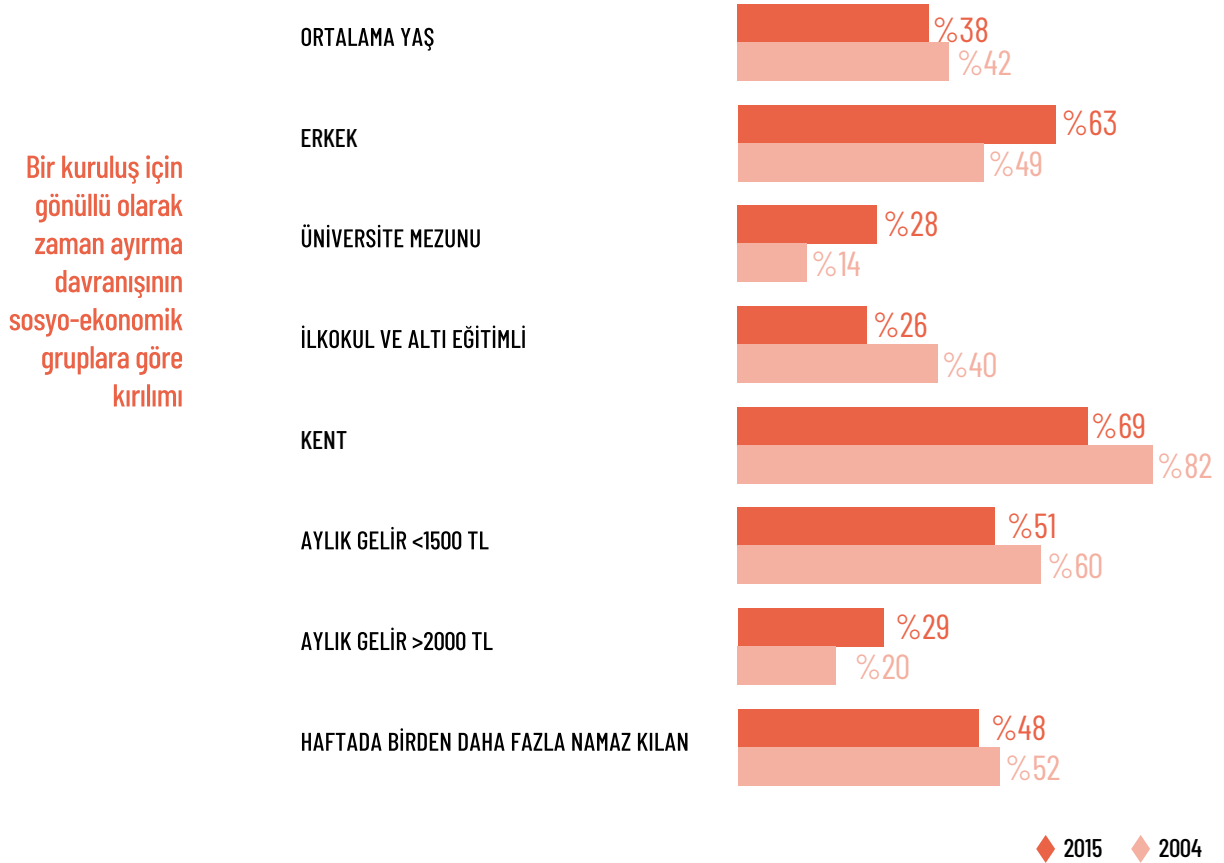

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Ayrıca STK'lar fon başvurusu sırasında, fon veren kurum/kuruluşun bakış açısını da düşünerek aşağıda bazı örnekleri verilmiş sorulara cevaplar oluşturmalıdır :

- Bu STK'yı neden desteklemeli?
- STK'nın kendine özgü, farklı ve yaratıcı bir programı var mı?
- STK, fonlama ihtiyacımızı yerel kaynaklarla destekliyor mu?
- Fona başvurulanan Programı/Projeyi uygulayabilecek iyi bir kadro ve uzman bir gönüllü tabanı var mı?
- STK'nın hedef kitlemizi iyi bir şekilde tanımlanmış mı? Bu hedef kitle ile çalışmak STK'nın misyon ve vizyon ile uyumlu mu?
- STK, toplumun hangi sorununa çözüm arıyor?

Şekil 11: Gönüllülük ve Sosyo-Ekonomik Durum Arasındaki İlişki

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Kaynak geliştirme yöntemlerinden birisi olan fon bulma konusunda bazı ipuçları bütün STK'lara yararlı olabilir:

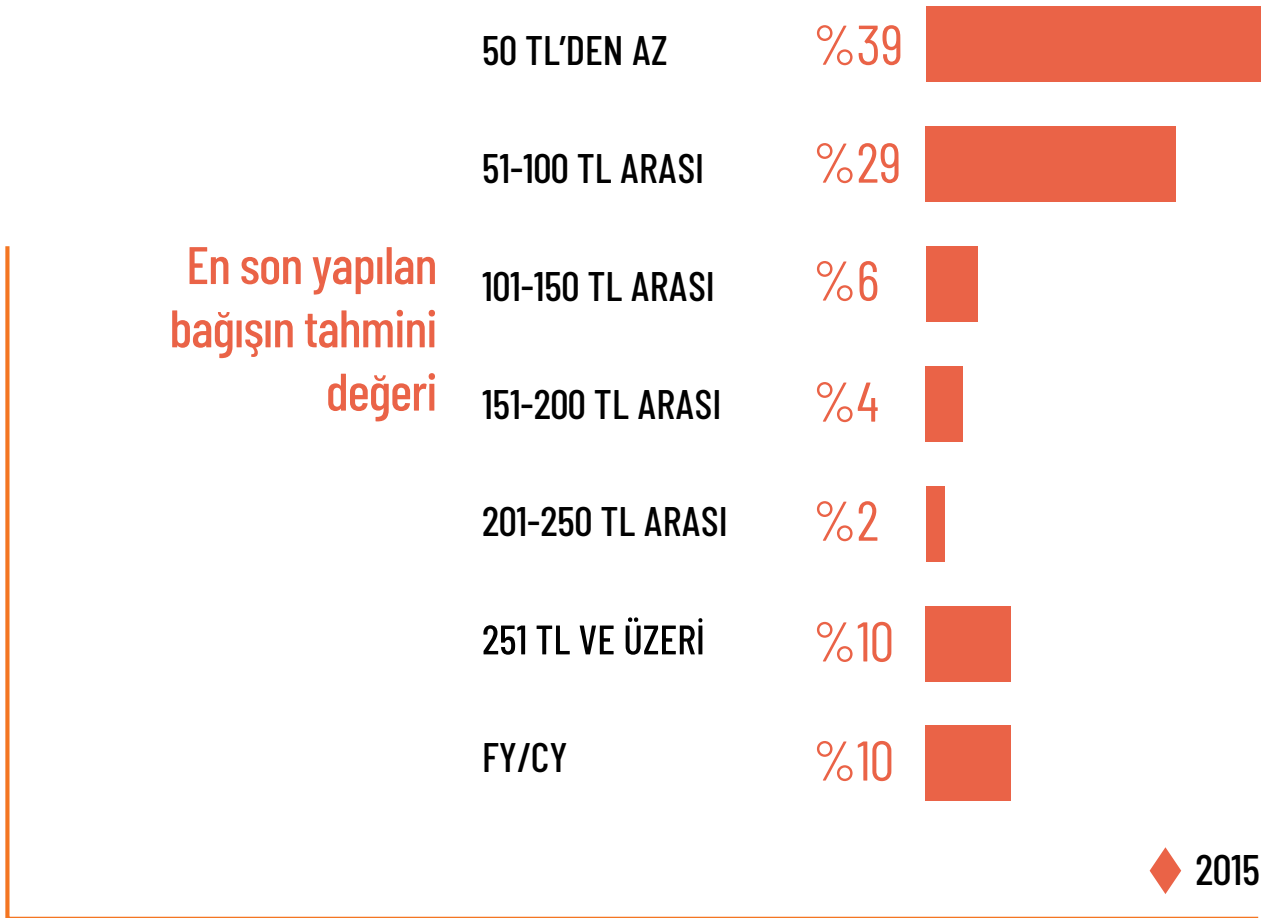
- Tek bir gelir kaynağına bağımlı kalmamak
- Yeni fikirlere açık olmak
- Fon geliştirme çalışmalarınıza destek olacak gönüllü sayınızı artırmak
- Her zaman içten ve açık olmak
- Hedeflerinde istikrar sahibi olmak, iyimser olmak
- Hatalardan öğrenmek
- Sabırlı olmak, ancak, zamanın para olduğunu göz ardı etmemek
- Amacı unutmadan her zaman amaca yönelik çalışmalar yürütmek
- Söz vermemek dikte etmemek

Özetle geleneksel fon yaratma yöntemlerini geliştirmek için ipuçları :

Önceden plan yapma: Planlama çok önemlidir ve bu nedenle projelerin planlaması en az bir yıl önceden yapılmaya başlanmalıdır. Planlamayı erken yapmak, çeşitli bağışçılara da başvuru götürebilmeyi sağlayarak finansal kaynak da yaratabilmektedir. Her bağışçının farklı bir bağış yapma mekanizması ve süreci bulunur. Dolayısıyla finansal kaynaklarını etkili ve verimli bir şekilde oluşturup kullanmak isteyen bir STK, bu farklılıkları da göz önünde bulundurmalı ve yeterli zamanı ayırmalıdır. STK ekibi bu sürece donör araştırması yapma, teklif geliştirme gibi konularda dâhil olabilir. Tüm bu süreçlerin planlaması ise herhangi bir son tarihin kaçırılmamasını ve bağışçıyla yapılan tüm yazışmaların zamanında ve uzman bir şekilde yapılmasını sağlar.

Bağışçıları çeşitlendirme: STK geleneksel bağışçılarla yakından çalışıyorsa bağışçıların çeşitlendirilmesi kaynak artışı açısından önem arz eder. Sanal finansman platformları, kitle finansmanı, KSS, bireyler vb. STK'lar için birkaç yeni donörden bazılarıdır. Bu, kesinlikle birden fazla bağışçı ile iletişim kurulmasına yardımcı olur ve böylece STK'nın finansman artışı şansı doğar.

Şekil 12: En Son Yapılan Bağışın Tahmini Değeri

Kaynak: TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik

Kaynak çeşitliliği neden önemlidir konusunu Fundraising Okulu eğitmenlerinden Barış Bilgen aşağıdaki şekilde detaylı olarak açıklamıştır:

Kaynak geliştirmecilerin en önemli görevlerinden biri bağışçılara ulaşabilmek için en doğru kanalı ya da kanalları seçmektir. Bu kararı verebilmek için de her zaman duyduğumuz ve konuştuğumuz parametrelerin başında ROI (Return on investment-yatırım getirisi) kavramı geliyor.

ROI kavramını açarsak, bu ölçütü bir program için harcadığımız 1 liranın 12 ay, 24 ay ya da görmek istediğimiz başka bir zaman aralığında programımıza kaç lira olarak geri döneceğı olarak tanımlayabiliriz. Ancak kaynak geliştirme programımızı üzerinde inşa edeceğimiz kanalları başlatırken ya da geliştirirken ROI tek dayanağımız olabilir mi?

Bazen daha yüksek getiri oranı sağlayan kanallara öncelik vermek gerekirken, bazen de sadece kanal çeşitliliğı sağlamak adına ROI'yi bir nebze olsun göz ardı etmek gerekebilir.

Kanal çeşitliliğinin artırılmasının birden çok faydası vardır. Bunlardan başlıcaları aşağıdaki gibidir:

Yasal değışikliklere hazırlıklı olmak:

Birçok sektörde olduğı gibi kaynak geliştirme operasyonlarının kapsamı da yasal düzenlemeler ile belirlenmektedir. Özellikle direkt pazarlama yöntemleriyle(yüz yüze, tele pazarlama, dijital) yapılan operasyonlarda yasal düzenlemenin her an değışebileceğı göz önünde bulundurularak tüm kaynakların bir yöntemle aktarılmasından kaçınılmalıdır. Değışen bir kanun sonucu mevcut bir kanaldan yeni bağışçı kazanamama durumu kimsenin istemeyeceğı ancak her STK'nın hesaba katması gereken bir risk olmalıdır ve tedbir alınması gereklidir.

Hedef Kitleye Ulaşım:

Farklı yöntemler ile henüz ulaşılammış farklı bir kitleye ulaşılabilceğı gerçeğı unutulmamalıdır.

Örneğin; belli kriterlere göre (yaş, meslek, şehir) düzenlenmiş, potansiyel bağışçıların telefon numaralarını barındıran bir liste ya da bir sosyal medya kampanyası aracılığıyla daha önce ulaşılamamış bir odak grubuna ulaşmak ve bu kümeden bağışçı kazanmak mümkündür.

Buna benzer hedeflemeler kısa dönemde diğer programlarımız kadar maliyet-etkin olmayabilir ancak yeni kitlelere ulaşabilmek kurum için değerli bir kazanç olacaktır. Bu şekilde bağışçı olarak kazanılamayan kişilerin bir kısmını da e-posta listemize ya da sosyal medya hesaplarımızın takipçileri arasına ekleyerek dijital mecradaki etkileşim ağımızı büyütebilme şansımız da mevcuttur.

Sürdürülebilirlik:

Ek bir kaynak yaratmak gerektiğinde kurumun iletişim ağındaki büyük bağışçılara başvurmak ya da mevcut düzenli bağışçılardan bağış miktarını arttırmalarını (upgrade) istemek duruma göre en az maliyetle en çok gelir elde etmenin yolu olabilir. Fakat bu bağışçı havuzuyla iletişimde her zaman aynı marjinal faydanın sağlanamayacağı hatta sadece bağış odaklı iletişimin bağışçılarla olan iletişimi zedeleyeceği unutulmamalı. Tabi bu bağış temelli iletişimin sınırları belirlerken önemli olan önyargıyla değil, yapılan testlerin ve analizlerin sonuçlarıyla yola çıkabilmektir.

Pazar Dinamikleri:

Günümüzde belli bir ülkede cazip olmayan bir etkileşim yönteminin ileride de etkin sonuçlar vermeyeceğini kesin olarak söylemek zordur. Bu sebeple planlama yaparken sadece belli bir kanalın mevcut etkinliğini değil, yükselen (ve hatta alçalan) trendleri de göz önünde bulundurmak şarttır.

Türkiye gibi profesyonel anlamda kaynak geliştirmenin çok

yaygın olmadığı yerlerde bu trendleri gözlemlerken özel sektörde emsal teşkil edebilecek gelişmeleri de takip etmek gereklidir.

Esneklik:

STK'larda finansal durum oldukça kritik bir konudur. Bu sebeple çoğu zaman kaynak geliştirme departmanları, en az hedeflenen kapasitede çalışmalıdır.

Operasyon tarafında destek alınan üçüncü partilerde yaşanan aksaklıklar ya da kurumun kendi iç dinamiğinden kaynaklanan sorunlar sebebiyle bazı kaynak geliştirme kanallarında hedeflerin gerisinde kalınabiliyor. Bu durumlarda bağış kanalı çeşitliliğinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Çünkü kanal çeşitliliği sayesinde bazı kanallarda yaşanan kayıpları diğer kanallarda kapasite artırımı ile telafi edebilmek ve böylece planlanan sayıda bağışçıyı kazanabilmek mümkün olabilmektedir.

Hacim:

Eğer ROI olarak diğerlerinden yüksek performans gösteren kanallarda planlanan dönemde önemli bir çalışma hacmi yakalanılamayacağı öngörülüyorsa, bu kanalların yedeklenmesinin gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kurum için yaratılan kaynağın bir çarpanı ROI ise diğerini de o çalışmanın hacmi oluşturmaktadır.

Özetle sağlıklı bir risk dağılımı kapsamında, bir kaynak geliştirme operasyonunda mümkün olduğu kadar fazla kanal ile bağışçılara ulaşabilmenin birçok faydası bulunmaktadır.

Tabi baştan yeni bir program başlatma maliyetleri ve ROI önceliğinin gözetilmesi gerekirken bu yaklaşım kâğıt üzerinde

olduğu kadar kolay olmamaktadır. Bu noktada da kaynak geliştirme yöneticilerinin yetkin karar vericiler olması gerekmektedir.

Başarı ve öyküleri bağışçılarla paylaşmak: Bağışçılar paralarının nasıl kullanıldığını bilmek isterler. Dolayısıyla çalışmaların etki hikayeleri, şeffaf ve hesap verebilirlik ilkesi gereği bağışçılarla paylaşılmalıdır. Çalışmaların şeffaf ve hesap verebilir biçimde paylaşılması bağışçıları uzun vadede desteklemeye teşvik etmektedir. Bağışçıların, paralarının hayatları iyileştirmek için kullanıldığını bilmeleri yoluyla sürekli destekleri sağlanabilir, böylelikle STK'nın amaçları gerçekleştirilerek toplumda olumlu bir değişimin önü açılabilir.

**Bağışçıya “iyi bir deneyim” yaşatmak
ve önerilen bir kuruluş olmak STK'ların bağış
alma potansiyelini artırıyor.**

Teklif yazılırken özel dikkat göstermek: Bu, bağışçı katılımını sağlamak ve bağışçılardan para almak için atılması gereken en önemli adımlardan biridir. Teklif, ne yapılmak istendiği, hedefleri, kilit faaliyetleri, çalışmanın amacını ve toplumdaki hangi sorunun çözümüne yönelik çalışılacağını açık ve tam biçimde içermelidir. Bağış için kuruma başvuran birkaç farklı STK'dan biri olunabileceği için, başvuru esnasında güçlü ve kendinden emin bir dil önemlidir. Fon yaratmanın en önemli süreci olan teklif yazma sürecidir.

Bağışçı teklifte neler görmek ister?

- 1.STK'nın kimlik bilgileri, faaliyet raporu**
- 2.Amacın ne olduğu**
- 3.Desteğin ne için istendiği**
- 4.Bütçe ve talep edilen miktar**
- 5.Varılmak istenen sonuç**
- 6.İş planı ve zaman çizelgesi**

Teklifi hazırlarken göz önünde bulundurulması gereken bazı noktalar aşağıdaki gibidir:

- Teklifi açıklamak için basit ve etkili bir dil kullanılması, jargon kullanılmaması ve fazla ayrıntılı bir dil benimsenmemesi
- Çok fazla gerçek ve rakam kullanarak önerinin akademik hale getirilmemesi.
- Gerçeklerin sadece ilgili yerlerde kullanılması
- Sorunun ve çözüm yönteminin açıklanması
- Duygusal bir teklif hazırlanmaması, teklifte profesyonel bir dil benimsenmesi
- Yönergelerin izlenmesi, biçimlendirilmesi ve talimatların doğru şekilde uygulanması.
- Projenin sürdürülebilirlik yönünden açıkça söz edilmesi. Fonların nasıl kullanılacağını yansıtan ayrıntılı bir bütçe yapılması.
- Belgenin bağış kurumuyla paylaşıldığından emin olunması
- Yazım ve dil bilgisi hataları yapmaktan kaçınılması, teklifin birkaç farklı göz tarafından dikkatlice kontrol edilmesi
- Yüz yüze toplantıların daha iyi sonuçlara yol açtığına göz önünde bulundurulması. (Bugünlerde insanlar internet kullanımı, telefon ve kalabalık fonlaması kullanımı gibi yeni para toplama yöntemlerine vurgu yapıyorlar, ancak ne kadar teknoloji ilerlerse sürsün, yüz yüze toplantılar fon

yaratmanın en iyi yoludur. Bu etkileşimler, ilgilendiğiniz nedenlerle ilgili olarak bağışçılarla iletişim kurmanın en iyi yoludur ve aynı zamanda bağışçıların bakış açısını ve ilgi alanlarını anlamana yardımcı olur. Bir kez bir donör temsilcisiyle konuşma şansını yakaladığınızda bu fırsattan en iyi şekilde yararlanın.)

Bağışçılarla buluşurken hatırlanması gereken bazı noktalar:

- İletişimin, bağış ajansını tanıyan ve iyi iletişim becerisine sahip bir kişi tarafından yapıldığından emin olunması.
- STK'nın ve daha önce yapmış olduğu işlerin tanıtılması. (Bu süreçte uzun hikayeler anlatılarak zaman kaybedilmemeli, kesin ve net olunmalıdır.)
- Hangi cevapların bağışçının web sitesinde ve yönergesinde mevcut olduğunu sormaktan kaçınılması.
- STK çalışmalarının geliştirmesinde yardımcı olabileceği için önerilerin sabırla dinlenilmesi
- Görüşme / toplantı sona erdiğinde, “Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.” şeklinde bir nezaket gösterilmesi. Bu toplantı veya görüşmeden hemen sonra bir e-posta göndererek yapılabilir. Bazı bilgiler istendiyse bu süreçte zaman geçirmeden hemen paylaşılmalıdır.
- Finansal tabloların ve denetim raporlarının el altında ve erişilebilir tutulması: Donör desteğini artırmanın en iyi yollarından biri, finansal ayrıntıların açıkça belirtilmesi ve bağışçıya sunulmasıdır. Bu, STK'nın daha hesap verebilir ve güvenilir hale gelmesini sağlayacaktır. STK'ları aldıkları fonlar için nasıl daha hesap verebilir kılmaya ve etkinlik ve performanslarını arttırmaya yönelik sorular giderek artmaktadır. Bu, bağışçının önündeki güvenilirliği artırır ve bağışçı için daha profesyonel ve güvenilir görünmeyi sağlar, böylece fon alma şansını artırır.

İnternetin küresel çapta artmasıyla birlikte, çevrimiçi para toplama çabaları da artırılmalıdır.Çevrimiçi bağışları artıracak birkaç hızlı ipucu aşağıdaki gibidir:

Mobilite: Daha fazla insan akıllı telefon kullandıkça, dizüstü ve masaüstü bilgisayarların kullanımı internet araması için önemli ölçüde azalmaktadır. Böyle bir senaryoda, web sitesinin mobil uyumlu hale getirilmesi önemli bir öneridir. Bu sayede gün boyu cep telefonlarında aktif olan donör gruba ulaşılabilir. Ayrıca Google arama, mobil uyumlu sayfaları ve uygulamaları tercih edecek şekilde yapılandırmak oldukça önemlidir.

Web sitesinde bir bağış düğmesinin görüldüğünden emin olunması: Çevrimiçi bağış toplamaya başladığında, bir bağış düğmesi eklenmesi ve sayfaya uygun şekilde yerleştirilmesi önemlidir. Web sitesini ziyaret eden kişiler, bu düğmeyi kolayca bulmalıdır. Bu düğmenin öne çıkması sağlanmalıdır; bu işlem düğmeyi aydınlık, renkli veya kalın yaparak sağlanabilir. Bazı kuruluşlar, bağış düğmesini web sitesinin tüm sayfalarına da entegre etmektedir; bu, ziyaretçinin web sitesinde gezerken istediği zaman bağış düğmesine basması için yapılır. Bağışçıların misyon ve vizyonunuza inanarak sizi desteklemelerini sağlayacak güçlü bir öykü / dava içeren bir sayfa geliştirin.

Etki hikayelerinin web sitesinde ve aylık haber bülteninde paylaşılması: STK'nın web sitesi düzenli olarak güncellenerek daha fazla kaynak geliştirilebilir. Birçok kuruluş ayrıca belirli bir neden için gerçekleştirilen yeni etkinlik ve etkinlikleri belirten güncellemeleri tüm bağışçılarına aylık olarak gönderir. Bu çalışma, bağışçılarla bağlantıda kalmaya yardımcı olmaktadır.

Örnek e-posta ile aylık bülten:

[Good4trust.org](#), [Atölye](#) ve [Türetim Ekonomisi Derneği](#) işbirliği ile düzenlenen "Türetim Ekonomisine Doğru: Döngüsel Sosyal Girişimler" adlı panelde Önemsiyoruz adına [Gözde](#) panelistler arasındaydı. Kamu kurumu, özel sektör ve sivil toplum işbirlikleri için emek verdiğimiz, sistemsel iyileştirme için tasarımı araç kullandığımız süreçleri aktardı.

Bağış seçenekleri sunulması: Bağış sayfanızı planlarken, bağışı desteklemek için birden fazla seçenek sağlanmalıdır. Bu seçenekler, çalışmaların desteklenmesine yönelik farklı yollar şeklinde olabilir: aynı bağış, gönüllü destek, bağış miktarı seçenekleri vb.

Küçük fakat sürekli bağışlar, STK'ya sadece nakit desteği sağlamakla kalmaz aynı zamanda STK ile uzun süreli ilişki kurulmasını da sağlar. Araştırmalar ayrıca, miktar seçenekleri vermenin bağışın iyileştirilmesine yol açtığını göstermektedir.

Etkileyici görüntüler kullanılması: Görsel görüntüler her zaman insanlar üzerinde uzun süre kalıcı bir etki yaratır ve bu nedenle bağışçının etkinlenmesi için kullanılabilir. Görüntüleri akıllıca seçmek çok önemlidir, çünkü bağışçının ayrıntıları okumak zorunda kalmadan görüntüden net bir mesaj alması gerekmektedir. Bağışçılara, toplanan bağışların nerelerde harcandığını açıkça gösteren ilgili görüntüler kullanılmalıdır. Güçlü bir mesaj ileten birkaç görsel kullanılabilir, fazla görüntüden kaçınılmalıdır.

Sonuçları göstermek için istatistiklerden yararlanılması: Birçok kuruluş, veri kullanımı yoluyla bağış toplama performansları geliştirmektedir. Bağış sayfasındaki çizelgeler, grafikler ve rakamlar bağışçılar için önemli bilgileri göstermek üzere kullanılabilir. varılmak istenen hedefi, mevcut durumu ve hedefe ulaşmak için yapılan bağışları gösteren bir durum çubuğu ile kullanılabilir. Vericiyi, bağışçılardan gelen paranın hayatları nasıl etkilediğini göstermek için de kullanabilirsiniz.

Örnek: Pikan Ajansı Adım Adım'da koşuttan sonra topladığı bağış miktarını ve STK'ları bağışçılarını motive etmek için kamuoyu ile paylaşmıştır.

PİKAN olarak 41. İstanbul Maratonu'nda #iyilikpeşindekoş'tuk					
- BULDAN EĞİTİM VE DAYANIŞMA VAKFI			- HAÇİKO DERNEĞİ		
9 Koşucu	97 Bağış	9.410 TL	6 Koşucu	69 Bağış	3.503 TL
- TÜRKİYE ALZHEİMER DERNEĞİ			- UÇAN SÜPÜRGE DERNEĞİ		
2 Koşucu	10 Bağış	530 TL	4 Koşucu	12 Bağış	230 TL
- MAYA VAKFI			- KADIN DAYANIŞMA VAKFI		
9 Koşucu	67 Bağış	1.515 TL	3 Koşucu	22 Bağış	378 TL
- CEREBRAL PALSY TÜRKİYE - TSÇV			“ #pikangiller olarak bu sene İstanbul Maratonu'nda Adım Adım ile Haçiko Derneği, Maya Vakfı, Buldan Eğitim ve Dayanışma Vakfı, Cerebral Palsy Türkiye - TSÇV, Kadın Dayanışma Vakfı, Türkiye Alzheimer Derneği, Uçan Süpürge Vakfı ve Kadın Dayanışma Vakfı için 37 koşucu #iyilikpeşindekoş'up 16.276 TL topladık.”		
4 Koşucu	27 Bağış	710 TL			

Çevrimiçi işlemlerin güvenceye alındığından emin olunması: Finansal işlemler internette yaygınlaşmakta, ancak insanlar bilgilerinin güvende olmasını sağlamak için uygun önlemlerin alındığını görmeyi önemsemektedir. Finansal güvenlik , potansiyel bir yatırımcı/bağışçı için en büyük kazançlardan biridir. Kullanılan ödeme ağ geçidinin orijinal olduğundan ve güvenli sayfalar ve 128 bit şifreleme gibi ek güvenlik protokollerine sahip olduğundan emin olunmalıdır. Bu, birçok yatırımcı için güven artırıcı olabilir.

Ödeme işlemini kolaylaştırılması: Bağış işlemini zorlaştırmamalı, formlar kolay anlaşılır hale getirilmelidir. Karmaşık ödeme mekanizmaları ve uzun formlar bağışçıları caydırır. Ödeme işlemini basitleştirmek ve bağışçıyı ek detayların gerekli olduğu sayfalara götürmek için bir yöntem eklemek etkilidir.

Online Fundraising (Online Bağış Toplama) nedir sorusuna Fundraising Okulu eğitmenlerinden Ece Ünver detaylı olarak aşağıdaki şekilde anlatmaktadır:

“BKM verilerine göre internette yapılan kartlı işlem adedi ve toplam işlem tutarı şöyle;

	2009	2010	2011	2012
İşlem Adedi	66.487.1239	1.923.281	125.988.086	162.001.514
Toplam Tutar	10.2 Milyar	15.2 Milyar	22.8 Milyar	30.6 Milyar

Hızla büyüyen bu pazarın toplam tutarının 2007 yılında yalnızca 5.5 Milyar olduğunu da unutmayalım. Yani yalnızca 6 yıl sonra neredeyse 6 kat büyümüş olan bir alandan bahsediyoruz. Peki sivil toplum kuruluşları geçtiğimiz 6 yıl içinde bu sürecin neresinde durduk ve bu potansiyeli ne kadar değerlendirdi?

Türkiye’de kaynak geliştirme stratejisine online kanalları da eklemiş olan pek az sivil toplum kuruluşu var. Elbette hukuki süreç bunun önündeki en büyük engel. Ancak bu engeli çoktan aşmış sivil toplum kuruluşlarının bile kaynak geliştirme stratejisinde online bağışa yer yok.

Online da olsa offline da olsa bireysel kaynak geliştirme, öncelikli yatırım yapmayı gerektiren bir alan. Halihazırda kurumsal kaynak geliştirmenin milyonlar getirdiği bir dünyada maalesef bireysel kaynak geliştirmenin bugünkü rakamları çok küçük gözüküyor. Oysa sürecin bugününe değil de geleceğine bakmak pek çok şeyi değiştirebilir. Bugün 0 olan geliriniz sadece üç yıl sonra 500.000 TL olabilir. Elbette bu öncelikli olarak kaynak geliştirme stratejinize yönetimin ne kadar destek verdiğiyle çok alakalı.

Diyelim ki bireysel kaynak geliştirmenin küçük bağışlar kısmı artık sizin STK’nın da gündeminde hatta ara sıra “bilmem kimin web-sitesinden bağış yapılabilir neden bizde yok” gibi sözler de duyulmaya başlandı. Eğer bugüne kadar hiç online bağış almamışsanız size bir müjdemiz var. Eğer dikkatli olursanız önünüzde harikalar yaratabileceğiniz bir proje bekliyor.”

Eğer online bağış sistemi olduğu halde STK bu sistem aracılığıyla tek tük bağış alıyorsa, hatta birkaç senedir online kaynak geliştirme kullanılıyor ama bunun bireysel kaynak geliştirme içindeki payı %10’un altında kalıyorsa tüm süreçler gözden geçirilip, değiştirilmelidir.

Online Fundraising Ne Değildir?

- Bağış formunu print edilebilecek şekilde web sitenize koymak, formun altına hesap numaranızı eklemek ve bağışçılarınızın hem formu doldurup size fakslamasını hem de havale/EFT yapmasını beklemek
- Web sitesine yalnızca online bir bağış sistemi kurmak ve insanların onu keşfetmesini beklemek
- Mevcut finansal/finansal olmayan destekçilere “Artık bize kredi kartınızla online bağış yapabilirsiniz.” temalı mailler göndermek
- Herhangi bir TV reklamının son karesine 2 saniyeliğine web sitesinin adresini eklemek ve izleyicilerin bilgisayar başına koşarak gidip bağış yapmasını beklemek
- Web sitenizin ana sayfasının görünür bir yerinden online bağış sisteminize link vermek ve sadece düz beyaz bir zemin üzerinde sizin sorduğunuz soruların ve cevap boşluklarının olduğu -ruhsuz bir formun- doldurulmasını beklemek

“Online Fundraising”: Nereden Başlasak, Nasıl Anlatsak?

Uzmanlar, Online fundraising’e yani tabiri caizse “Biz de web sitemiz üzerinden bağış toplayalım.” sürecine başlamadan önce aşağıdaki sorulardan büyük bir kısmının yanıtalamanızı tavsiye etmektedir. Aşağıdaki sorular STK’ların bağış toplama sürecinde her birini detaylı bir şekilde değerlendirmesi gereken başlıklardır.

1. Web siteniz üzerinden neden, nasıl ne için, ne kadar bağış toplamak istediğinizi biliyor musunuz?
2. Tek seferlik bağış mı? Düzenli bağış mı? Yoksa hepsi mi?
3. Bunun için gereken yasal izinleri aldınız mı?
4. Online bağış sayfalarını oluşturacak iyi bir yazılımcı ve tasarımcınız var mı?
5. Online bağış formunda gerekli olan bilgiler hangileri? Formu nasıl tasarlamalısınız?
6. Ödeme sistemi olarak ne kullanacaksınız? (Sanal Pos, PayPal, PayU, BKM Express vs.)
7. Online ödeme sisteminizi seçerken nelere dikkat etmelisiniz? Hizmet sağlayıcısına hangi soruları sormalısınız?
8. Form ve ödeme sistemi sürecinde elde ettiğiniz datayı nasıl saklayacaksınız? Neyi kendi serverlarınızda tutmalı, neyi tutmamalısınız?

9. Online bağışçılarınızın datasını nasıl database sisteminize aktaracaksınız?

10. Buradan elde ettiğiniz verileri nasıl ayrıştırarak, raporlayacak ve anlamlandıracaksınız?

11. Sitenizden bağış yapmayı nasıl güvenli hale getirecek ve bunun güvenli olduğuna ziyaretçilerinizi ikna edeceksiniz?

12. Online bağış sayfalarınıza nasıl trafik sağlayacaksınız? Online bağış sistemlerinizi nasıl verimli hale getireceksiniz?

13. Online bağışçılarınızla nasıl iletişim kuracaksınız? Toplu e-posta gönderimlerinizi nasıl yapıyorsunuz?

14. Bağışçılarınızı sınıflandırıyor, iletişiminizi bunun üstüne mi kurguluyorsunuz?

15. Online bağış sisteminin online iletişim stratejiniz olmadan işe yaramayacağını biliyor musunuz?

16. Facebook, Twitter vb. gibi sosyal ağlarınızdan bağış isteyebilecek misiniz? Sosyal medya ağlarınızdan bağış isteyen güncellemelerinize gelebilecek olan olumsuz yorumlara hazır mısınız?

17. E-ticaretin kendine has diline vakıf mısınız? Sanal Pos, bloke gün sayısı, komisyon, sipariş, işlem, iptal, iade, gizlilik sözleşmesi, hata kodları, banka bin kodu vs. Web analizi ve raporlamasını nasıl yapacaksınız? Google Analytics'in heyecan verici dünyasında kaybolmaktan korkuyor musunuz?

18. Online fundraising KPI'ları nelerdir biliyor musunuz?

19. Ekibinizde tüm bu sürecin altından kalkabilecek yeterli insan kaynağı var mı?

20. Hacklenme, datalarınızın çalınması, sistemin çökmesi, sosyal medya krizlerine hazır mısınız?

Bağışçıların onaylanması: Hem geleneksel hem de çevrimiçi fon yaratma için bir başka harika ipucu da bağışçıları onaylamaktır. Teşekkür mesajlarının gönderilmesi, destekçilerin adlarının bloglarda, web sayfalarında ve bültenlerde paylaşılması, bağışçıları desteklemeye devam etmeleri için motive etmektedir. Bazı önde gelen kuruluşlar ayrıca bağışçılara teşekkür hareketi olarak hediyeler göndermektedir.

Yukarıda belirtilen ipuçlarının bağış toplama çabasına dahil edilmesi, STK'nın bağış toplama performansını olumlu düzeyde artırmakla kalmayıp birçok bağışçı ile etkili iletişim kurmayı da mümkün hale getirecektir.

Kaynak Geliştirme Kültürü Yaratmak: KAÇUV Örneği

Halil Mete Yapıcı ile Röportaj

Çocukları tedavi gören aileler ve hekimlerin bir araya gelmeleriyle kurulan Kanserli Çocuklara Umut Vakfı (KAÇUV), maddi sorunlar nedeniyle tedavisi aksama riski taşıyan çocukların tedavilerinin sürekliliğini sağlıyor. Kaynak geliştirme stratejisi kapsamında bireysel ve kurumsal bağışçılarla sürdürülebilir bir ilişki kurmaya önem veren ve bağışlar sayesinde yapılan çalışmaların yarattığı etkiyi destekçileriyle düzenli olarak paylaşan KAÇUV, 2018 İstanbul Maratonu'nda bireysel koşucular ve kurumsal koşu takımları aracılığıyla 1.737.190 TL bağış toplayarak bir rekor kırdı. Vakıf, bu başarısının kurumda hâkim olan kaynak geliştirme kültürünün ve tüm koşucular ile bütün bir yıla yayılan iletişimin bir sonucu olduğunu düşünüyor. KAÇUV Kaynak Geliştirme Koordinatörü ve TÜSEV Filantropi Profesyonelleri Eğitim Programı 2016 Mezunu Halil Mete Yapıcı, vakfın kaynak geliştirme stratejisi ve bireysel ve kurumsal bağışçılarla kurdukları ilişkilerin yanı sıra yardımseverlik koşuları kapsamında yürüttüğü kampanya ve diğer sivil toplum kuruluşlarına sunduğu önerileri TÜSEV'in www.degisimicinbagis.org sitesinde bir röportaj ile anlatıyor:

“Kanserli Çocuklara Umut Vakfı’nın (KAÇUV) kaynak geliştirme stratejisinden ve bireyler ve kurumlardan kaynak geliştirmek için kullandığı yöntemlerden bahsedebilir misiniz? Bireysel ve kurumsal bağışçılar vakfın kaynaklarının ne kadarını oluşturuyor?

KAÇUV kaynak geliştirme stratejisi (aslında strateji yerine kaynak geliştirme kültürü demeyi tercih ediyorum), kurumsal veya bireysel destekçiyi çocuklarımızın hikâyesine ortak etme temeline ve açık iletişim, şeffaflık ve geri bildirim süreçlerine dayanıyor. Kurumsal ve bireysel bağışçının talepleri ile vakfın ihtiyaçlarını ortak bir paydada buluşturarak çoğu zaman küçük bağışlardan maksimum fayda yaratmak için çalışıyoruz. Bu süreçte bağışçılar ile ilişkilerimizi ise bağışçı türüne göre değişkenlik gösteren yöntemlerin yanı sıra düzenli geri bildirim ve iletişim sistemimiz ile sürdürülebilir hale getirmeye çalışıyoruz. Tüm bunları yaparken motivasyonumuz ise bağışçı aidiyetini güçlendirmek.

KAÇUV'un yukarıda bahsettiğim kaynak geliştirme kültürü çerçevesinde bağışçıya ulaştığımız alanları üç başlık altında toplayabiliriz: kurumsal bağışlar (kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) kapsamında ürün iş birliği, ürün ve hizmet sponsorluğu, kurumsal gönüllülüğe dayalı kaynak yaratma etkinlikleri); bireysel bağışlar (düzenli bireysel bağışlar, dijital bağış modülleri, sertifika ve özel gün bağışları, kitle fonları, bireysel kaynak geliştirme kampanyaları); hibe ve fonlar (ulusal ve uluslararası hibe programları). Bireysel bağışlar KAÇUV'un yıl içerisindeki toplam bağışlarının %55'ni, kurumsal bağışlar ise %45'ni oluşturuyor.

2018 İstanbul Maratonu'nda Adım Adım kampanyası aracılığıyla bir rekor kırarak 1.737. 190 TL bağış topladınız. Bu bağış, 2018 yılı içerisinde aldığınız toplam bağışın ne kadarını oluşturuyor? Bu başarıyı elde etmenizdeki etkili olan faktörler nelerdir? KAÇUV olarak maratona nasıl hazırlandınız? Bireysel ve kurumsal koşucuların maratona hazırlanması için ne tür çalışmalar yaptınız?

Yardımseverlik koşusu, katıldığınız bir spor faaliyetini sosyal faydaya çevirmenin yegâne yolu. Bir STK ve proje çerçevesinde gerçekleşse de yardımseverlik koşusunun öznesi gönüllü koşucu ve nesnesi bireysel bağışçı. Bireysel bağışçılardan kaynak geliştirmede daha avantajlı alanlarda (eğitim, çocuk, sağlık, sosyal eşitsizlik vb.) faaliyet gösteren STK'lar için de önemli bir potansiyele sahip. Tüm STK'lar yardımseverlik koşularıyla kaynak yaratabilir ama bireysel bağışçıda daha hızlı karşılık bulan ve doğrudan etki yaratan konular, yardımseverlik koşularında her zaman daha fazla ön plana çıkıyor.

2018 İstanbul Maratonu'nda gönüllü koşucularımızın rekoru/başarısı, aslında beş yıllık bir sürecin ürünü. İlk yardımseverlik koşusu kampanyamızı 2014 yılında gerçekleştirerek 11 gönüllü koşucumuzla 24.000 TL bağış topladık. Her yıl yeni şeyler öğrenerek, biraz da doğaçlama yaparak, gönüllü koşucu sayımız ve toplanan bağış tutarında pozitif bir ivme yakaladık: 2015'te 225 gönüllü koşucu ile 320.000 TL bağış, 2016'da 424 gönüllü koşucu ile 721.000 TL bağış, 2017'de 884 gönüllü koşucu ile 1.362.000 TL bağış ve 2018'de 1060 gönüllü koşucu ile 1.737.190 TL bağış topladık. Bu istatistiğin en güzel tarafının, ilk defa yardımseverlik koşusu yapacak STK'lara, her şeyin mümkün olduğuna dair bir motivasyon vermesi olduğunu düşünüyorum. Kaynak yaratma amaçlı uygulamaya yeni başladığınız bir yöntemle aldığınız ilk sonucun sadece bir başlangıç olduğunu kabul edip, STK'nızda o alana dair bir bağış kültürü yaratarak bu kültürü doğru yöntemlerle devam ettirerseniz potansiyelinizi ortaya çıkartabilirsiniz. Yardımseverlik koşusu, kaynak geliştirme bağlamında bir STK'nın kendini ve yöntemlerini geliştirebileceği alanlardan sadece bir tanesi.

Türkiye'de çoğumuzu yardımseverlik koşusu kavramıyla tanıştıran Adım Adım oluşumu, kaynak geliştirme sürecinin yönetimi ve iyi örnekler konusunda açık kaynaklara sahip. Biz de birçok STK gibi süreçte bu kaynaklardan fazlasıyla yararlandık. Fakat bunları mümkün olduğunca düzenli ve belli bir zaman düzleminden bağımsız olarak yapmaya çalıştık.

Yardımseverlik koşucularının profili temelde ikiye ayrılıyor: bireysel koşucular ve kurumsal takımlar. Bireysel gönüllü koşucuların her biriyle yıl boyunca iletişimimizi sürdürüyoruz. Sosyal medya paylaşımları, bağışçı/gönüllü ve paydaşlara

e-posta gönderimi ve gönüllü gruplarına sunumlar yapıyoruz. Kurumsal takımlar ise genelde özel sektör çalışanlarının kurduğu ve firmalarının doğrudan veya dolaylı olarak desteklediği koşu takımları oluyor. Özellikle son yıllarda yardımseverlik koşularına katılanların büyük bir çoğunluğu kurumsal takımlardan oluşuyor.

KAÇUV olarak biz de çeşitli alanlarda faaliyet gösteren şirketler ile yaptığımız toplantılarda yardımseverlik koşusundan bahsediyor, koşunun çalışan mutluluğu üzerinde ve kurumun toplumdaki algısında yarattığı pozitif etkilere dikkat çekiyor ve bu aktiviteyi kurumsal gönüllülüğün ötesinde değerlendirmelerini istiyoruz. Kurumsal bir takım kurmak için her kurumun motivasyonu farklı olabiliyor. Örneğin KSS projeleri yürüten bir kurum, yardımseverlik koşusunu çalışanlarını sosyal sorumluluk faaliyetlerine ortak etmenin bir yolu olarak görürken, kurumsal düzeyde sosyal sorumluluk projesi yürütmeyen bir kurum yardımseverlik koşusunu çalışanların birlikte sosyal fayda yaratabileceği bir fırsat olarak görebiliyor. Bir STK için ise kurumsal takımlar, bağış potansiyeline ulaşmada önemli bir dönüm noktası, çünkü kurumsal bir takımın maratona katılması, ortalama 30-40 kişilik bir gönüllü koşucu grubunun STK'nız için koşması ve kampanya başlatması anlamına geliyor.

Bireysel gönüllü koşucu tarafında işler biraz daha sıcak iletişime ilerliyor. Yıl boyunca her bir bireysel koşucu adayıyla ayrı ayrı iletişime geçiyoruz. Sosyal medya paylaşımları, bağışçı/gönüllü ve paydaşlara yönelik mailingler ve gönüllü gruplarına sunumlar yapıyoruz. Bir STK'yı en iyi tanıyanlar, düzenli bağışçıları ve gönüllüleridir. KAÇUV olarak düzenli bağışçılarımıza ve gönüllülerimize, dahil oldukları bu yardım serüvenlerine

arkadaşlarını, ailelerini ve tüm sosyal çevrelerini ortak edebilecekleri bir yoldan bahsediyoruz: yardımseverlik koşusu. Daha sonra da akıllarındaki maratoncu imajını yıkıp koşunun bir amaç değil araç olduğunu, bitiş noktasını geçtiklerinde, elde ettikleri dereceyi değil yarattıkları iyiliği düşünmelerini istiyoruz.”

SORULAR

1. Hangisi sivil toplum kuruluşlarının yönetmesi gereken kaynaklardan birisi değildir?

- A) İnsan kaynakları
- B) Araç gereç
- C) Broşür ve posterler
- D) Ofis giderleri

2. Kaynak geliştirme ihtiyacı duyulan temel konulardan birisi değildir?

- A) İnternet sitesi ve sosyal medya hesabı
- B) Ofis kirası, elektrik ve su gibi harcamalar
- C) Proje özelinde planlanan aktiviteler
- D) Kurum tarafından yürütülen düzenli çalışmalar

3. Hangisi kaynak geliştirme yöntemi değildir?

- A) Üye aidatları
- B) Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri
- C) Faaliyet Raporları
- D) Yardımseverlik Koşusu

4. Hangisi insan hakları alanında çalışan STK'lara destek sağlamaz?

- A) Birleşmiş Milletler Küçük Destek Programı (SGP)
- B) İsveç Başkonsolosluğu
- C) ETKİNİZ Programı
- D) Sabancı Vakfı

5. Toplanan yardım kaç gün içerisinde izin veren makama bildirilmelidir?

- A) 7 Gün
- B) 10 Gün
- C) 15 Gün
- D) 30 Gün

6. Hangisi Avrupa Birliği tarafından finanse edilen programlar kapsamındaki tüm mal ve hizmet alımları ile yapım işi ve hibelere ilişkin projelerin genel bütçeleme, ihaleye çıkma, sözleşme, ödeme, muhasebe ve mali raporlama işlerinden sorumludur?

- A) CFCU/MFiB
- B) Sivil sayfalar
- C) ab-ilan.com
- D) Yuvar.la

7. Sivil Düşün AB Destek Programı hangi kuruluşlara destek sağlamaz?

- A) Savunuculuk yapan bireyler
- B) Dernek, vakıf gibi tüzel kişiliği olan STK'lar
- C) Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri
- D) Platform, inisiyatif gibi tüzel kişiliği olmayan STK'lar

8. Hangisi Türkiye'nin kalkınma önceliklerine yönelik pratik çözümler bulmayı hedefleyerek Türk hükümeti ve diğer ortaklarıyla birlikte projeler yürütmektedir?

- A) Üye bağışları
- B) Kurumsal sosyal sorumluluk projesi
- C) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
- D) Kalkınma Ajansları

9. Hangisi STK'lara destek veren kamu kurumlarından biridir?

- A) TÜBİTAK
- B) Sivil Toplum için Destek Vakfı
- C) T.C. Devlet Demir Yolları
- D) KOSGEB

Kaynakça

- TÜSEV (2019), Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV Yayınları No: 78, https://tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf
- TÜSEV (2019), Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV Yayınları No: 78, https://tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf
- TÜSEV (2019), Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV Yayınları No: 78, https://tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf
- TÜSEV (2019), Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV Yayınları No: 78, https://tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf
- TACSO (2015), Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları için Fon Rehberi. http://www.daka.org.tr/panel/files/files/TuRKIYE_DEKI_STK_LAR_iciN_FON_REHBERi.pdf erişim: 07.09.2019
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), (2019), Sivil Toplum için Elverişli Ortamın İzlenmesi ve Geliştirilmesi Projesi Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV Yayınları No: 78. https://tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf erişim: 07.09.2019
- Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), (2019), Sivil Toplum için Elverişli Ortamın İzlenmesi ve Geliştirilmesi Projesi Dernekler için Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV Yayınları No: 78. https://tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf erişim: 07.09.2019
- TÜSEV, (2013), Sivil Toplum İzleme Raporu 2012. <https://tusev.org.tr/usrfiles/files/SivilToplumIzlemeRaporu.29.03.13.pdf> Erişim: 07.09.2019
- Argüden Yönetişim Akademisi (2016), Katılımcı Demokrasi: Stk'ları Güçlendirme Önerileri, Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları No: 7 <https://argudenacademy.org/docs/content/Katilimci-Demokrasi-STK-lari-Guclendirme-Onerileri.pdf>
- <http://siviltoplumdestek.org/kurumsal-hibe-programi/>
- <http://www.sabancivakfi.org/tr/genel/sabanci-vakfi-hibe-destegi-verecegi-8-projeyi-acikladi>
- Yaşama Dair Vakıf (YADA), (2016), Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. <http://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/01/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> erişim: 01.09.2019
- Yaşama Dair Vakıf (YADA), (2016), Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. <http://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/01/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> erişim: 01.09.2019
- Yaşama Dair Vakıf (YADA), (2016), Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. <http://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/01/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> erişim: 01.09.2019
- <https://etkiniz.eu/destekler/>
- Yaşama Dair Vakıf (YADA), (2016), Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. <http://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/01/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> erişim: 01.09.2019
- Yaşama Dair Vakıf (YADA), (2016), Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. <http://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/01/c9b3f2a6d1595bde1124f6df6e830903.pdf> erişim: 01.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019
- TÜSEV (2016), Türkiye'de Bireysel Bağışçılık ve Hayirseverlik, TÜSEV Yayınları: 71 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim: 20.09.2019

20.09.2019

TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik, TÜSEV Yayınları: 71
https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim:

20.09.2019

TÜSEV (2016), Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik, TÜSEV Yayınları: 71
https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/turkiyede_bireysel_bagiscilik_ve_hayirseverlik.pdf erişim:

20.09.2019

Sivil Toplum Geliştirme Programı, Yerel Sivil Girişimler Projesi (2004), Sivil Toplumcunun El Kitabı
<https://www.preparecenter.org/sites/default/files/siviltoplumcununelkitabi.pdf> erişim: 20.09.2019

Sivil Toplum Geliştirme Programı, Yerel Sivil Girişimler Projesi (2004), Sivil Toplumcunun El Kitabı
<https://www.preparecenter.org/sites/default/files/siviltoplumcununelkitabi.pdf> erişim: 20.09.2019

Sivil Toplum Geliştirme Programı, Yerel Sivil Girişimler Projesi (2004), Sivil Toplumcunun El Kitabı
<https://www.preparecenter.org/sites/default/files/siviltoplumcununelkitabi.pdf> erişim: 20.09.2019

<http://www.fundraisingokulu.org/kaynak-gelistirme-kanallarinda-cesitlilik-neden-onemli/>

<http://www.fundraisingokulu.org/kaynak-gelistirme-kanallarinda-cesitlilik-neden-onemli/>

<https://degisimicinbagis.org/kaynak-gelistirme-kulturu-yaratmak-kacuv-ornegi/>

CEVAPLAR

1.C

2.A

3.C

4.A

5.B

6.A

7.C

8.C

9.D

‘This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of the Beyaz Baston Görme Engelliler Derneği (White Cane Visually Impaired Association) and do not necessarily reflect the views of the European Union.’

“Bu yayın Avrupa Birliğinin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Beyaz Baston Görme Engelliler Derneği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir”